"دي پټان"

د غني خان کتاب

د غني خان "دي پټان" کۀ هر څو ډېرو خلقو لوستے کتاب دے خو خاطر چې دا وخت غالباً په جرمني کښې دے، ډېره په زړۀ پورې ترجمه کړې ده او ماته يې رالېږلې ده، دا وړوکے ولې جامع کتاب مونږ قسط وار په "پښتون" کښې د دې دپاره چاپ کوو چې عام لوستونکي هم ترې استفاده وکړي. ايډيټر

زما خبرې

فلسفه، تاريخ او ناول چې سره راټول شي نو د غني خان کتاب "دي پټان" ترې جوړ شي، دا کتاب د پښتنو د تاريخ او کلتور يوه لنډه او خوندوره هنداره ده چې د پښتون څهره پکښې داسې ښکاري څنګه چې ده. د پښتنو د اصل نسل يا نوعې په حقله خو پکښې خبرې شوې دي خو څۀ کوټلے ځواب يې په نظر نۀ راځي البته دا خبره د فکر وړ ښکاري چې پښتانۀ اروړه نسل دے او د هاغه ټولو ټبرو نووس ريښې لري کوم چې وخت په وخت د افغانستان په لاره د هند پلوو ته راغلي دي خو اوس ځنې افغاني او نړېوالو تاريخ پوهانو دا خبره څۀ نا څۀ يو ځائې ته رسولې ده چې پښتانۀ د [illegible] خپل [illegible] خو ځنې لويديز ختيز پوهان او خپله کورني تاريخ پوهه، توکم پوهه او ژبپوهه د دې د زبات دپاره بلورين او کوټلے دليل غواړي. هم دا لامل دے چې د پخوا غوندې اوس هم په نړېواله کچه دا هڅې رواني دي چې د پښتنو د پښت بنسټ رابرخېره کړي او دې سوال ته داډمن ځواب ووايي. اوس اوس د

انګلستان په ځنې ورځپاڼو کښې دا خبر چاپ شوے دے چې د اسرائيلو دولت يو پروژه رغولې ده او هغې ته يې پيسې ورکړې دي، دا پروژه به د ژونځور يا ډي اېن اے په رڼا کښې د دې پوښتنې جاج اخلي چې پښتانۀ څوک دي؟ کېدے شي چې دا هر څۀ په شا باندې سياسي غرضونه لري خو دا هم ده چې د پښتنو د پښت په حقله څۀ زړۀ پورې خبرتياوې لا په لاسو نۀ دي راغلې، دا خو ما دلته دا خبره هسې اوږده کړه ګني غني خان دې خبرې ته دومره لېواله نۀ دے چې پښتانۀ څوک دي؟ هغه وايي پښتانۀ کۀ هر څوک [illegible] پرې مئين يم.

[illegible] دا کتاب د دې دپاره ليکلے ؤ چې پښتانۀ په پېرنګيانو وروپېژني او د دوي دخويونو، کړو وړو، ورانو ورکو، ډول سُرنا، سندرو، اغونځو او ارمانونو نه يې خبر کړي.

د کتاب ژبه ډېره لوړه، خوندوره خو په ځنې ځايونو کښې بې کچه ستغه او پېچلې ده، د کتاب ځنې برخې خو داسې دي چې ليکوال پکښې خپلې

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخلي انګېرنې څرګندې کړې دي او داسې فلسفيانه رنګ يې اخستے دے چې پوهېدل پرې اسان نۀ دي او بيا دا پرې لا دپاسه چې خان ځائے په ځائے د خليل جبران ليک ډول هم خپل کړے دے، دا ژباړنه د کتاب د انټرنيټي ورژن نه شوې ده چې ځنې غونډلې پکښې نيمګړې او ناسمې برېښي.

دا ژباړنه تر وسه وسه پورې په نوي او څومره چې کېدے شوه په فونيمک ليکدود کښې شوې ده او کۀ چرته پکښې د تازي او يا کومې بلې ژبې توري کارول شوي وي نو ځکه چې يا خو د پښتو د سسټم په چپه کښې نۀ دي او يا ماته د هغې د پښتو توري ياد نۀ دي. دا خبره ډېره مهمه ده چې د پوهې او علم خورولو سره سره پښتو ژبې ته هم وده ورکول ډېر ارزښت لري، کۀ مونږ داسې نۀ کوو نو نۀ خو يې

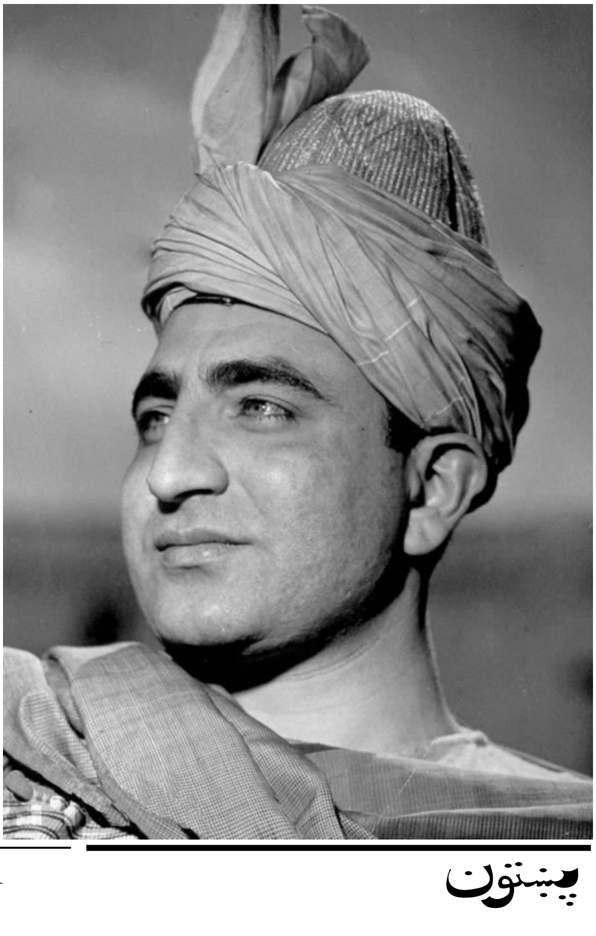

مونږ په خپله او نۀ يې نورو پښتنو ته زده کولے شو، البته د پښتو خنډيزو تورو معنې ليکل پکار دي، د دې کتاب په پائے کښې دغه خنډيز توري ليدے شئ.

کۀ رښتيا ووايم نو زما په ژوند کښې دا يو وړومبے کار دے چې سر ته مې ورسولو او د دې درښت لامل په هره معنٰي نورالله پاونده او محمد فايق يوسفزي دي، کۀ د دې دواړو هڅونه او پارونه راسره نۀ وې نو وګرانه وه چې دا کار مې سر ته رسولے وے، د خپلې لورکۍ کشماله خاطر هم مننه کوم چې د انګرېزۍ ځنې ستونزې يې راته هوارې کړې.

يو اځې دا نۀ چې ګنې دا وړومبے کار دے چې سر ته مې ورسولو بلکې نژدې نژدې وړومبۍ ژباړنه مې هم ده، کۀ په ژباړنه کښې چرته ناسمې او تېروتنې وي هغه ټولې زما په غاړه دي او هغه د کتاب د متن نيمګړتيا مۀ ګڼئ. ژباړن: رشيد خاطر

وړومبۍ برخه

سريزه

څنګه چې خبرې په يو مناسب ځائے پائے ته رسول ستونزمن کار دے هم دغسې په ليکلو کښې پېل کول اسان کار نۀ دے او ليکونکے نۀ پوهېږي چې له کومه ځايه يې راونيسي، د دې نه د سوخت خبره بله نۀ وي چې ستا مخې ته سپين کاغذ پروت وي، تۀ ورته په تغو تغو ګورې څۀ ليکل پرې غواړې خو ليکلے نۀ شې.

زۀ تاسو ته د پښتنو په حقله څۀ وئيل غواړم، چاسره چې زۀ ډېره مينه کوم خو نۀ پوهېږم چې پېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کومه ځایه وکړم، زه غواړم چې تاسو هم دوي سره زما غونډې مینه وکړئ خو دا سره مینه کول اسان کار نه دے ځکه چې دے ځومره ساده دے نو دومره پېچلے هم دے. زه غواړم چې دے د خیبر د غرو سرونو او هشنغر ډاګو نه راکوز کړم او تاسو سره يې په شلېدلو جامو دروزرغي پېزار کښې مخامخ کړم چې سترګې يې د سړيتوب، خندا او ورانکارۍ او کپرۍ يې د ماشومتيا او غرور نه ډکه ده چې خپله غريبي او غوښتنې يې پکښې پټې ساتلې دي، زه غواړم چې يې راولم او تاسو سره د خپلو هلو ځلو او خوبونو، مينې او دښمنو، زمکو او سنګرونو د خپل نوي ټوپک او زړې ښځې په بابله خبرې وکړي.

خو تاسو به ووينئ چې دا کار اسان نه دے، هر څو که ماته دا ګرانه ده چې ليکل له کومه ځايه پيل کړم خو بيا هم ما سره د دې دپاره يو پلان شته، زه به وکړے شم چې هغه تاسو ته د خپلې مينې سندره ووايي چې داسې تاسو د هغه د زړه د درزا انګېرنه وکړئ، هغه به تاسو ته د ښاپېرو قيصه تېره کړي، کومه چې هغه خپلو ماشومانو ته اوروي، هغه به درته د خپل کلي يوه پېښه واوري چې دغسې د خپل ژوند نه دې خبر کړي، هغه به درسره د سپوږمۍ خبره وکړي چې دغسې د خپل مئينتوب حال درته ووايي، هغه به درسره د خپل دود دستور خبره وکړي چې دغسې د خپل دود دستور نه دې خبر کړي، هغه به تاسو ته د خپلو شوکو، ډاکو، چپاوونو او مخو خبرې وکړي چې دغسې خپل زور درته وښايي، هغه به درته د ميا، مُلا او جادو منتر خبره هم تېره کړي چې دغسې د زړه تياره يې ووينئ، هغه به تاسو سره د ژوند او مرګ، سم او ناسم خبره هم وکړي او هيله لرم چې اوس يې لږ ډېر وپېژنئ چې هغه تاسو وپېژنئ نو زه به تاسو ته د هغه، د هغه د سبا او تاسو (پېرنګي) سره د هغه د اړيکو په حقله څه ووايم، که دا ستاسو خوښه وي او که نه خو دے ستاسو ګاونډي دے او ستاسو د کور ډېر بې بخته پلوو ته روسيه پرته ده. د دې پېژندګلو ستاسو دپاره ډېر ارزښت لري ځکه چې (روسيه) د دې سيمو د سبا دپاره پلانونه لري او د دې تاسو پلوو ته د راتګ لار د پښتنو په کور ده.

زه به اوس تاسو سره ستاسو د دې ګاونډي پېژندګلو وکړم چې په سر يې ښائسته پګړۍ او په تن يې کاخير ډوله پرتوګ اغوستے دے خو دا خبره به په دې ځائے پرېږدو، راځئ چې د دې د پښت او نسل په بابله څه ووايو.

تاريخ

ډېر خلق چې د دې پوزې ته وګوري نو د يهودي ګُمان پرې کوي، دک او دليل يې دا وي چې پښتانه د يهودو يوه ورکه کورنۍ ده، د دې اسلامي ګروهه او د دې په ژوند باندې د مذهب ډېره ژوره اغېزه دې دک او دليل ته پونده ورکوي خو د دې د ژوند لارې چارې او نور مالونه دا ښايي چې دے د يهودي په ځائے د يونان خلقو ته ډېر ځېرمه دے.

زه د پښتنو د پښت او نسل په لټون پسې ډېر سرګردانه وم، په دې لړ کښې چې ما چاسره صلاح مشوره کولے شوه نو هغه زوړ خرپ او دروغژن هيروډوټس و، دے چې به څه اوربدل نو په هغې به يې باور کولو او هاغه څه به يې ليکل چې په څه به يې عقيده وه، هغه د پښتنو سيمه د ببکټريه په نوم سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادوي او وایي چې دلته تور تور وارۀ خلق ژوند کوي چې د زرو او مسالو په باپار کښې بوخت دي. هغه مخکښې لیکي چې دا خلق دا سرۀ زر د یوې دشتې نه د سر په بها راغونډوي، په دې دشته کښې د سپو هسې غټ غټ مېږي او سېږي چې دوي دا سرۀ زر د شپې د سوړو نه د زمکې مخ ته راوباسي، د زرو په دې دشته کښې نمر دومره تاوژن وي چې د اوښ نه سربېره بل کوم ځناور پکښې ژوند نۀ شي کولے، په دشته کښې د ډېر تاؤ او ګرمۍ له کبله دا غټ غټ مېږي د ورځې په سوړو کښې ناست وي او د شپې په یخوبي کښې سرۀ زر د سوړو نه د زمکې سر ته رااوباسي، د نمر د راختو سره څنګه چې دا مېږي خپلو سوړو ته ننوځي نو دا تور تور وارۀ خلق د خپلو اوښانو سره په دشته خوارۀ شي، سرۀ زر راغونډ کړي، په اوښانو یې بار کړي او دنمر د پرېوتو او دمېږو د سوړو نه بېرته راوتو نه مخکښې مخکښې د دشتې نه ووځي. هغه وایي چې په دوي کښې ځنې خلق ووژلے شي او څۀ خلق په تېښته کښې بریالي شي.

د دې خبرو نه دا جوتېږي چې:

1) ...د بېکټریا خلق لکه د یونانیانو هسې جنګیالي نۀ ؤ خو دوي وتلي دروغژن یعنې باپاریان وو.
2) ... د سکندر اعظم په وخت کښې هم لکه چې نړۍ د تجارت او اجاره دارۍ سره اشنا وه.
3) ... د دلې الواک زباتولو دپاره دا یوائځنے دلیل دے چې پښتانۀ ګنې یهودیان دي.
4) ...ګران هیروډوټس په بشپړه توګه رښتونے ؤ ځکه یې داسې بربنډ دروغ لیکلي دي.

دنیا همېشه د هیروډوټس غوندې په وتلو او دروغژنو خلقو باندې باور کړے دے، د دې نه دا خبره هم څرګندېږي چې د هیروډوټس د خیالي بېکټریا خلق نه تور او وارۀ وو او نۀ اجاره دار تاجران وو، د دې په چپه دا خلق ایغ نیغ، غټ پټ او سرۀ سپین وو او د وخت تیري دپاره یې تجارت نۀ بلکې مرګ ژوبله کوله.

هسې خو ښکاري داسې چې د هیروډوټس ځنې دوستان په بېکټریا کښې د سیندونو په غاړو او درو کښې اباد وو، دې خلقو به ښکلې جونې خپلې مېرمنې جوړولې او خپلو ماشومانو ته به یې د جنګونو، مېړانو، ژوند، مرګ او غاورتیا خبرې کولې، د کلو نومونه او د خلقو رواجونه یې یوناني دي، د یونانیانو غوندې لوئے لوئے شاعران او ستر جنګیالي دي او هم د یونانیانو په څېر تول جنګونه د ښځو په سر کوي، پښتون خپله مېړنے دے او هم مېړني خلق خوښوي.

د پښتنو څۀ رښتونے لیکلے تاریخ نشته خو په زرهاو داسې نخښې نخښانې یې پرېښي دي چې کۀ سړے ورته ځیر شي نو ډېره زده کړه ترېنه کېدے شي ځکه چې د دې پاتې شونو هره تیږه ګویانه ده، ځنې ډېرې لرغونې پاتې شونې د یوناني دور نه په غوڅه توګه بیلې دي، دا په ډول، جوړښت او خیال کښې د هند د اوړیسه ژوند ژواک او تهذیب ته ورته دي یعنې د بوتانو رنګ جوسه او ډول د نني پښتون سره څۀ سمون نۀ خوري خو کله چې مونږه د بدهـ مت او بدهـ مت یوناني دور نخښو نخښانو، د بدها باچایانو او نورو خلقو بوتانو ته غور وکړو نو روښانه به شي چې دا د نني پښتون انځور سره ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړښت خوري، داسې برېښي چې د پښتنو دا اوسنې غال او تشدد د بدها د يو اوږد سوله ييزه دور چار انګ او انګازه وي.

په نسلي توګه پښتون د يونانيانو سره اغړلې شوې دې خو دا نۀ ده معلومه چې د يونانيانو دا وړومبۍ جرړه د چا سره پېوند شوې ده او هغه اولنۍ خلق څوک وو؟ خو زۀ په دې لړ کښې بېخي فکرمن نۀ يم او نۀ دا اندېښنه لرم چې پنځۀ زره کاله مخکښې د دۀ پېژندګلو څۀ وه.

دا پښتون د اسلام نه مخکښې بدهـ پروره او د بدهـ مت نه مخکښې هندو ؤ. زۀ نۀ پوهېږم چې دے د کوم ډول بدها پېروکار ؤ ځکه چې د هغه په زرهاو انځورونه او بوتان دۀ رغولي وو. څنګه چې پښتون ښۀ ويشتونکے او کوتڼ سرتېرے دے دغسې دومره ډېر خپلواکه دے چې د چا استاځګر ملاتړ جوړېدے شي او هم دا لامل کېدے شي چې وتلے بوت توړونے وو خو ښۀ بدهـ پرست نۀ ؤ.

پښتون هر څوک کۀ دے نو وي به خو يهودي بېخي نۀ دے. يهوديان خپلو بچو ته د جنګونو، مړانو، مرګ ژوبلو خبرې نۀ کوي. دے کېدے شي د هاغه ټولو نسلونو يو ګډ نسل وي کوم چې د اسياء د زړۀ نه وخت په وخت هند پلوو ته راغلے دے. لکه ترک، يونانيان، ايرانيان او منګول او دغسې هر نسل خپله خپله برخه د خوي بوي، رنګ جوسې، مذهب او مينه ناکو سندرو په رنګ پرېښې وي. د دۀ پنځ او مزاج لکه د دۀ د جامو. د دۀ د شان غمازي کوي. د دۀ جنګ خوښ وي خو سپاګري نۀ، ساز او اواز سره مينه کوي خو سازګرے ښايي نۀ شي. دے مهربانه او زړۀ سواندے دے خو چاته يې څرګندوي نۀ. د دۀ تاد او خيالونه دواړه هېښنده دي. وينه او کپرۍ دواړه تودې لري خو ناچاره دے او کۀ چرې يهوديان داسې وي نو بيا پښتانۀ هم يهوديان دي.

د پښتون د پېژندګلو دپاره دا اړينه خبره ده چې د تېر په ځائے نن باندې غور وکړے شي. دے کۀ يهودي دے او کۀ يوناني، دا په خپل ځائے خو ستا دا ګاونډي داسې پنځ او کردار لري چې يا خو به دے زړۀ پورې يار او يا د سر دښمن وي. د ښادمنۍ او خوښۍ څۀ وسيله نۀ لري چې دا د دۀ د ټولو نه غټ ميراث هم دے او ستره ناکامي هم.

کلي والې سندرې

کلي والې سندرې د يو ملت روحاني انځور وي خو دا اړينه ده چې دغه ملت لرغونے هم وي او رښتونے هم. يو رښتوني انګېرنه لرل دومره د مړانې کار نۀ دے. ډېر ګران کار د دې څرګندونه ده او په ځانګړې توګه د هاغه چا دپاره څوک چې ډېر مهذبه وي. کله چې رواج د رغښت شيان شي او سترګې د اوربدونکي مخ ته د خپلې مينې د مخ نه په غور کاتۀ شروع کړي نو دا هاغه وخت دے چې يو قانون په ساز، جذبه په اخلاقو او خواهش په مينه واوړي. اريان مۀ شئ کۀ تاسو ته د پښتون سندرې خونکارې، لغړې او اېغې نېغې ښکارې دا ځکه چې دے په يوه لرې دره يا ورکوټي کلي کښې يواځې او ځانله په لرغوني شاړ شبړ چاپېريال کښې ژوند کوي او د څۀ راتلونکې پېښې (مرګ ژوبله) په اندېښنو کښې دومره بوخت دے چې د ځان د پرمختګ او ودې سوچ ترېنه هېر دے.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې تاسو د دیر سیمې ته بوځم، دغلته دې مونږ پلوو ته راروان دے چې په رنګ جوسه، ډول ډال او لوړتیا برابر سرے دے، ویښتان یې اوږده اوږده، غوږ، ږمنځ کړي او د ریښمو سور رومال یې ترینه تاؤ کړے دے، داسې بریښي لکه د باچا په سر تاج، سترګې یې غټې غټې توري کړې دي، په غوږ یې ګل ایښودے دے او شونډې یې په دنداسه ډوبې سرې کړې دي، په لاس کښې یې ستار او په غاړه کښې ټوپک دے چې تر څو پورې تا د هغهٔ سترګو ته جوخت جوخت نهٔ وي کتلي نو تهٔ به وایې چې ګنې څوک ښځونک دے، سترګې یې رنې، د سرېتوب او نرتوب نه ډکې، وېره نهٔ پېژني خو ژوند دومره نهٔ لري چې مرګ وپېژني، دے په دې سرو شونډو او تورو سترګو خپل سر داوتا ږدي، د پښتني قبیلې دا نر بچے په ډاګه مخامخ جنګ کوي او د څهٔ شاته کېږي نهٔ، د وېرې په وخت خاندي او سندرې وايي. راځئ چې د دهٔ سندرې ته غوږ شو.

اے چې قت په قت ګلونه دې په سر کښې
ایښودي دي او په سترګو کښې هم
اے زما مینې! تهٔ لکه د نرګس هسې ښکلې یې
اے زما د مینې خزانې
تهٔ زما ژوند، زما روح
او غرنے ګل لاله یې
تهٔ زما د سهار ستورے
لکه د کمبر ګل
د غرهٔ د سر سپینه واوره
ستا خندا لکه د ځاو
ستا خبرې لکه مابنامے باد

اے زما د ګلو لښتې چې په سترګو کښې یې
درله د سپوږمۍ هسې رڼا اچولې ده
اے زما بلبلې راشه او زما په زړهٔ کښې اباده
شه

ښکته د سیند سره پرتو پټو نه چې د جینۍ په
خوږ اواز سره سندره اورېدلے کېږي او ښکاري
داسې چې دا ګنې په پټو کښې ولاړو ونو ته ګویانه
ده او وايي چې:

اے په ما مئینه!
ماله دا یلم په سر باندې یوه جونګړه جوړه کړه
چې زهٔ ورته لکه د زرکې په ګډا ګډا راشمه

دا د مینې داستان د غه شان په سندرو او
ځوابي سندرو شروع شي، بیا هلک څوک مېنځ
ته کړي چې د دهٔ مور پلار د دې داستانه خبر
کړي، داسې وګڼه چې هر څهٔ په خېر سره ترسره
شول او د جینۍ پلار ګنۍ غاړه کېښوده خو
داسې کله کله کېږي، د جینۍ مور د وادهٔ نېټه
ورکړي چې دغسې دا زرینه زرکه هلک ته
وسپاري، د هلک د غاړې جینکۍ په ښکلو
ښائسته جامو کښې د نکریزو د تال سره د
جینکۍ کور ته رواني وي، په لاره تمبل غږېږي
او د تمبل په تال سره سندرې وئیلې کېږي.

زلمے د ښښتر ونې هسې دنګ لوړ دے
او ناوې د ګلابو هسې غونچه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې په سر زرین شال
او په زنه یې شین خال

دغسې د دوي دواړو وادهٔ وشي او دواړه سره یو ځائے ژوند کوي او دواړه په دې پوهېږي چې د دوي دواړو یو ځائے اوسېدل تر ډېره وخته دپاره نهٔ دي او ډېر زر به د بېلتانه لښکرې دوي د یو بل نه جدا کړي. یوه ورځ دے د کوره بهر ته ووځي او بیا چرې هم پستنه نهٔ شي، د خپلو همپښته او هم نسله خلقو له لاسه په سپین میدان په ګولو غلبېل کړے شي او ومري، د دهٔ ښځې ته دوه ګړۍ خوشحالي، دوه بچي او د ټول عمر غمونه پاتې شي، هغې د خپل مېړه ټوپک او ستار د خپلو زامنو دپاره سمبال اېښودے وي، کله کله چې په ماښامي کښې ورته د مینې سندره را په زړهٔ شي نو سترګې یې ډېرې درنې شي خو اوښکې د زړهٔ دننه وساتي، هغه خپل مشر زوئے د ځان پورې راجوخت کړي ځکه چې دے په رنګ جوسه کښې پلار ته تللے دے او د کشر زوي خندا یې د پلار هسې ده. په ماښام چې د انغرې غاړې ته کښېني نو ورومبے د خپلو زامنو سترګو ته وګوري او بیا د هاغه خالي ځائے ته نو زړهٔ یې خور اور لاړ شي، زمونږ پلار د چا په شان ؤ؟ هلکان پوښتنه کوي، هغه زامنو ته دا نهٔ شي وئیلے چې هغه لوئے ډاکټر، فلاسفر یا عالم ؤ، ورته وایي چې هغه ستر انسان او مېړنے جګړن ؤ او بیا ورته د هاغه جنګ سندره وا وروي کوم جنګ چې ملېزو الیزو ته ماتې ورکړې وه، د دوي پلار هم په دې جنګ کښې د دریو ورونړو او پنځو ترېورانو سره وژلے شوے وو.

نور بیا

بجلي او بحران

بجلي دے هم بحراني شے یعني بجلي او بحران لازم و ملزوم دي، آبله شپه ټوله شپه بجلي نهٔ وه او په نیشنل ګرډ کښې داسې خرابي پېدا شوه چې ټول ملک یې په تورتم کښې وساته، زمونږ د بجلۍ مثال د ماشوم دے، دا ماشوم چې په خپلو پښو ودرېږي نو زمونږ د نوي نسل زندګي به هم شاید چې خزان وهلي وي، قسما قسم افواه ګانې خورې شوې وې چې د دې ملک خلق مار خوړلي دي، اوس د پرې نه وېرېږي خو دې کرشماتي پېښې یو بل شک پېدا کړو، هغه دا چې یوائې بجلي نهٔ وه مړهٔ شوې لکه چې د ټولې مشینرۍ نه ورو ورو ساه ووځي، دا پرې یا سیادلي راغلې وه او یا بې هوشي خو کهٔ د لوډ شېډنګ سره سره دغه مشینري د بې هوشۍ سره هم دغسې په لویه پېمانه بلده شوه نو ښهٔ به وي چې خلق په دې نارمل موسم کښې د ګرمۍ سره ځان بلد کړي ګني اوس ځنې کارونه په احتجاجونو او دهرنو هم نهٔ کېږي، هغه د ډاکټر اسرار خبره چې:

خلقو د ښکلو سره ضد مهٔ کوئ
ځنې کارونه په پښتو نهٔ کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه برخه

دا ډېره سپېره سړه
او د پسرلي وروستۍ ورځ وه
کله چې حکیم خان او د هغه مېړنو ځوانانو
د علیزو قلا فتح کړه
استازے راغے
په یو پښنه کور په کور
کلي په کلي وګرځېدو
او د ملېزو خلقو ته یې د جنګ کولو غږ ورکړو
سړو ټوپکو ته لاس کړو
مېرمنې په دعاګانو سر شوې
میاندو چغې سورې جوړې کړې
سړو خپلو بچو ته وکتل
چې په ځېلمه ډاګه کښې یې لوبې کولې
غاښونه یې چیچل
او ساړۀ اسوېلي یې وکړل
ورور د ورور سترګو ته وکتل
چې څنګه انګېرنه لري
مېرمنو ژړل
او میاندو چغې وهلې
سړي لاړل
ماشومان د وړو وړو زړونو سره
په ژړا انګولا سر پاتې شول
چې پلاران، ترونه او ورونه یې یادول
او د میاندو او مېرمنو ژړا واوېلا به
لا نور دوي په چغو کړل
خو واړۀ په دې هر څۀ نۀ پوهېږي
سړي د ارزو په دره ورتېر شول
د ناروکۍ سر ته وختل
د خندا خوشحالۍ سندرې یې وئیلې
چې سبانے مرګ د نن په ټوقو ټقالو کښې هېر کړي
د علیزو باچا
خپل نیازبین زوي ښکل کړو
چې د باچا یواځنے زوئے ؤ
هغه نر، ځواکمن او غضبناک وو
زۀ له ټولو زیات غاوره او ځواکمن یم
او د هیچا زور او غرور زما مخه نۀ شي نیولے
زۀ به دوي ټول په ګولو سورې سورې کړم
د ملېزو سړو
په مرګ پورې خنداګانې کولو
او باچا پورې ملنډې
لښکر روان شو
سندرې یې وئیلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرګ او ژوند
جنت دوزخ
ونو، ګلونو، اوبو، چينو
او حورو
دا هر څهٔ د خدائے شان دے
زمونږ ستاينې او سندرې
او مرګ ژوند هر څهٔ تا لره دي
او ستا د پاره جنګېږو
کمزوري ژاړي او
چې څوک جنګېږي هغه جنت ته ځي
او حکيم خان
په اس سور شه
او په ځوانانو يې غږ وکړو
اے د نرانو نيکونو او پلارانو بچو!
اخر هاغه ورځ راغله
دا هاغه ورځ ده
چې وښايئ
چې تاسو جنګ لره پيدا يئ
او رښتوني يئ
او دا ورځ ستاسو نه
ستاسو د وينې، خوبونو، ژوند او ځوانئ غوښتنه کوي
سندره شئ او د اسونو واګې راکاږئ
د حکيم خان د پاره لاسونه پورته کړئ
چې ژوندے ؤ نو سندره ؤ
او چې مړ شو نو مينه
او د شاهي مردان نوم يې وګټلو
هغه د خپلو سرو نه مخکښې شو
جنګ وشو، وينې وبهېدلې
قلا ونيولے شوه
باچا ووژلے شو
او حکيم خان د هغهٔ ښځې خپلې مېرمنې کړې
او وهٔ سوه جنازې پورته شوې
ماشومانو منډې کړې
چې هغوي ووينې
چا چې د دوي د پاره خوشحالئ او خنداګانې راوړې

پښتون د نرم زړهٔ لرونکے دے خو نرم زړهٔ يې په کړاک او کانيز تن کښې پټ ساتلے دے، دے دومره ښهٔ او مېړنے جنګيالے دے چې په دې بابله د زرې نه زره کمزوري هم چاته نهٔ ښايي، وايي چې مهٔ دومره خوږېږه چې څوک دې وخوري او مهٔ دومره ترخېږه چې څوک دې وتوکي. دغسې خپل خوا‌ږهٔ يې په پښتو کښې رانغاړلي دي او دا يې د ځان ساتنې سوچه، نره او ساده لار خوښه کړې ده، د دهٔ غال وړې پنځ، ځواکمنې او نرم زړهٔ سره داسې بې جوړه او بې ډنګه دي چې د تيکاؤ ژوند تېرولو د پاره ښېخې مناسب نهٔ دي البته د جوله ګرئ او شاعرئ د پاره ډېر جوت دي، هغه خپل مخ تريخ او بوزه ځکه ساتي چې درنه خپلې پستې او نرمې سترګې پټې کړي، په کتو کښې سوختمن ښکاري خو چې ښځې پسې يې په ژړا ووينې نو دا به دې هېر شي.

د دهٔ مور پلار د دهٔ پالنه او روزنه د ځان په شان سخته او کړاکه کوي، ورته وايي چې د کوږ کوړې سترګې ډېرې ښکلې دي خو هوا د باتور د پاره پيدا ده نو ځکه دا ملالې سترګې دې پټې کړه، پنجې دې لکه د باتور را اوباسه خو کله کله په ماښامي کښې د ژوند تولې سختئ هېرې کړي او لکه د کوږ کوړې کوکو شروع کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اے د ګلونو په څېر ښکلې!
سترګې دې د پسټو رڼاګانو ډکې
شونډې دې نشې نشې
چې روغ سرے لېونے کوي
اے خدایه! تا ورکړه انسانانو ته
رڼا او سندره
او وردې کړو زما مینې ته د خندا په ځائے
د سپینو او سرو ګلونو بڼ
او تا ورکړو
مینې له د سمندر هسې زور
او د باچا هسې زړۀ
تا ولې ورکړو ساز تا اواز او رنګ
او د دعا هسې اثر؟
ماله دې د غمونو او ارمانونو دنیا راکړه
زما زړۀ دې له مینې ډک کړو
د مستۍ او حېرانتیا نه
او بیا دې هغې له خوبولې سترګې ورکړې
ښائست او قرار
چې کله د سپوږمۍ هسې ځلېږي
کله د تورنګي هسې خوارېږي
کله له طمعو او خوبونو ډکې
اے د دوزخ، قیامت او دردونو خدایه!
اے د کړو وړو ویښتو، ملغلرو او سندرو خدایه!
اے د مینې، ښکلا، ځوانۍ او لېونتوب خدایه!
اے د پرپرک هسې مینې او د ګلونو هسې خوبونو خدایه!
د نرګس، ګل لاله او ګلابو خالقه!
او د باد سبا، ساز او مینه
نو تا بیا ولې د ښائست نه
د خاورو دا ښار اباد کړو؟
او تا ولې ورکړو مینې له
د ځان هسې رڼا او سندره؟

دا غریب (پښتون) د مُلا په خبره دومره نۀ پوهېږي څومره چې زۀ د دۀ په خبره پوهېږم.

ما خو تاسو د دۀ د سندرو په معنٰي پوهه کړئ خو د دې په سُر او تال نۀ، کوم چې د دې ښسټېز توکې دي، تاسو د دې په لوستو باندې هله پوهېدے شئ چې کله دا ووینئ او واورئ، تاسو د دې په یو بېت هم پوهېدے نۀ شئ تر څو پورې چې پرې ګوتې رانه کاږئ او د اننګو سره یې ونۀ مښئ دپاره چې د دې په ژور، پېچلي او پوست سوري باندې پوهه شئ او جوړ یې کړئ. په رښتیا کۀ تاسو د پښتون سندره اورېدل او پوهېدل غواړئ نو بیا تاسو له پکار دي چې په ماښامي کښې د یو سیند غاړې ته لاړ شئ، څۀ وخت چې جونې له ګودره اوبۀ وړي او ځوانان د دیدن په تمه د ګودر نه ګېر چاپېره پیرونه خوري، دا د دې ځوانانو دپاره د شرابو د نشې نه کم نۀ وي.

ما تاسو ته د پښتون کلي والې سندرې او یوه عامه زړه قیصه تېره کړه چې په وادۀ او ماشومانو باندې تمامېږي، مینه او وادۀ د دۀ د روایاتو مهمه برخه ده، د پښتون دپاره مئینتوب او وادۀ تړلې او پېیلې دي، هیڅ یو پښتون د وادۀ نه سربېره د مینې سوچ نۀ شي کولے او کۀ چرې داسې څوک وکړي نو دا د سر په بیعه وي او نو ځکه د پښتنو د مینې ټوله شاعري د دې نه ګېر چاپېره ګرځي.

کۀ تۀ روایات مات کړې نو په دنیا کښې کۀ تۀ چرته هم اوسېږې خو ټولنه به درپسې لټون کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ستاینه به دې کوي، څوک چې بُتان ماتوي سړے د هغه پرستش کوي او ځان د بُت خانې ساتنې او عبادت ګزار ګڼي.

یو پښتون سړے د خپلې لور خاوند وژني خو بیا هم د مینې ستاینې وایي، تهٔ به ومنې چې دا ډېره هېښنده رویه ده خو ستا د دې رویې نه زیاته هېښنده نهٔ ده چې غل په سولۍ خېژوې او د باپاري مرسته کوې، دا د سړي روحیه ده چې عیسٰي سولۍ خېژوي او پیلیټ تا د خوړنې بلنه ورکوي خو کله چې سندره وئیل شي نو دا بیا عیسٰي نهٔ وي چې پیلیټ د قانون دپاره څوک د مینې سندره نهٔ وایي او نهٔ چرې یو شاعر د هاغه ښځې دپاره د مینې سندرې لیکي چې د کومې ښځې لس بچي وي.

پښتانهٔ هم ستاسو غوندې انګېرنې لري خو کهٔ تاسو جبل خوښوئ نو دے کارتوس خوښوي، ستاسو او د دوي احساسات او انګېرنې یو شان دي خو د پښتون څرګندونې ځواکمنې او طاقتورې دي، ځکه چې دے خپله ځواکمن او غریب دے، دے خو پیلیټ تا مړه خوریزه نهٔ شي ورکولے بس یو چک ډوډۍ ورکولے شي، خو کله چې د مینې سندره بولي نو سترګې یې ستاسو غوندې د مستۍ او خوب نه ډکې شي، ځکه چې مینه او خوبونه لکه د شرې او ښاپېرو هر ځائے دي.

یوه پېښه

د پېښور په سیمه کښې د ژمې شپې تکې تورې، اوږدې، خوندناکې، یخې او دګنګوسو نه ډکې وي، دا ډېره ښهٔ لګي چې سړے د اور په غاړه ناست وي، لمبو ته ګوري او خپلو خوبونو له رښتیا لټوي. زهٔ د نور کله غوندې د اور غاړې ته ناست وم او په اور مې لرګي اړولې را اړول چې په دې کښې مې د خپل زړهٔ پورې دوست مرتضٰي خان د راتلو غږ تر غوږو شو او د لرې نه یې اواز پورته کړو: یاره! چرته یې؟ راځه راځه زهٔ دلته کښې یم، ور مې ورته لرې کړو، د هغهٔ دواړو ټوپکمارو راته سلام وکړو او بیا غاړې ته شول، زهٔ او مرتضٰي خان دننه لاړو او کښېناستو، دے نرے پرے او د کچ نه لږ زیات لوړ ؤ، د هغهٔ سر غټ، تندے پلن او زنه یې کونجنه وه خو کوم څېزونه چې د هغهٔ په مخ کښې ډېر په ډاګه او ښکاره وو نو دا د دهٔ نهٔ غلې کېدونکې ورکوټې خولهٔ، خونکارې شکمنې سترګې، د څیرکتیا نه ډک غټ سر او غاړې ته پرته تماچه، جامې به یې ډېرې پاکې نهٔ وې او لاسونه به یې خیرن او غټ غټ وو، د سړي زړهٔ به نهٔ غوښتل چې دے دننه راشي خو زما زړهٔ د هغهٔ سره ؤ، ور به مې ورته پرانستو ځکه چې مونږه د نیکونو راسې د یو بل دوستان وو.

مرتضٰي خان د غاوره خان مشر زوئے ؤ او ددې غرور ساتلو دپاره دهٔ ډېر په وړوکوالي کښې سړے وژلے ؤ چا چې د دهٔ د پلار سپکاوے کړے ؤ. د دیارلسو کالو په عمر کښې مفرور شو، د دېرشو کالو ؤ چې ونیولے شو او څوارلس کاله یې د هند په زندانونو کښې تېر کړل چې د زندانه راغلو نو په ملي غورځنګ کښې یې ګډون وکړو او بیا جېل ته لاړو. دے په جېل کښې د ټولو نه تورن او بدنام بندي ؤ ځکه چې دومره زوړ او کمزورے ؤ چې سخت او کړاک کار به یې نهٔ شو کولے، کهٔ څهٔ کار به

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې کولو نو هغه هم د خپلې خوښې، د جېل خانې چارواکي يې پوزې له راوستي وو، هغه دننه راغې او د اور غاړې ته زما مخامخ کښېناستو، ما ترېنه پوښتنه وکړه:

کماندړه! ژوند څنګه دے؟

هغه په ۱۹۳۰ء کښې سُرخ پوش (خدائي خدمتګار) کماندړ ؤ، هغۀ په اور باندې اوږد نظر واچولو او ګويانه شه:

زۀ اوس دومره زوړ شوے يم چې د ژوند په معنٰي پوهه شوم.

ما د هغۀ شکمنو سترګو ته وکتل، دا نېغې او خوبولې وې، هغۀ زۀ يو دوست او ملګرے منلے وم نو ځکه يې شک راباندې نۀ کولو، ما ترېنه پوښتنه وکړه، کومه چې به ما هميشه د هغۀ نه کول غوښتل،

دا راته ووايه چې د مخرورتيا په وروستيو ورځو کښې تا خپل زړۀ پورې دوست عطا ولې وژلے ؤ؟

هغه زما سترګو ته جوخت جوخت وکتل چې ځان ډاډمن کړي او بيا اور ته،

عطا ما د خپل ترۀ د پاره وژلے ؤ ځوک چې زما اوس هم ډېر بدې شي، تاته معلومه ده چې زۀ دولس کاله ياغي وم او ما سره به د مخرورانو لويه ډله وه چې د شپې به يې په کلو او لارو ډاکې اچولې او د غلا مالونه به يې ماله راوړل، ځکه چې د هغوي د چائے ډوډۍ او ټوپک تماچې بوج زما په غاړۀ وو، له دې امله زۀ د ترۀ ډېر خوښ وم، په دا رنګ ورانکارو کښې به يې زما ډېره ډاډګيرنه کوله او سپوټ به يې راکولو او د دې په بدل کښې به ما د هغۀ دښمنان کېمنډل، هغه ډېر لالچي ؤ، زما په وجه به پېرنګي سرکار او د کلي خانانو د هغۀ ډېر درناوے کولو خو په دې هر څۀ باندې زۀ ډېر وروستو پوهه شوم، زما دا خيال ؤ چې ترۀ په ما مئين دے ځکه چې زۀ د هغه وينه او وجود يم، زما پلار د دۀ ورور دے او ما چې به څۀ کول نو ډېر په مينه او اخلاص سره به مې کول.

د ژمي په يو يخ ماښامي کښې ما پسې زما پټغالي ته استازے راغے چې زۀ دې د خپلې ابۍ پوښتنې د پاره د هغې کور ته لاړ شم چې هلته ورسېدم نو درنګ شېبه وروستو مې ترۀ هم راغے، راتلو سره يې راته يوه لويه قيصه تېره کړه چې عطا څنګه زما د دښمنانو سره زما د وژلو باندې تړې، هغه ما له په پټنو پربوتو او په ژړا شو چې ما بچ کړه او د خپل خاندان غرور او درناوے وساته، ما چې د هغۀ اوښکو او رپېدونکو لاسونو ته وکتل نو چورلټ مې انکار وکړو، دې خبرې سره زما تندار مېنځ ته راود انګل خو نۀ هغې ژړل او نۀ يې لاس رېږېدل خو سترګې يې د اسرې او سوالونو نه ډکې وې، زما نه يې پوښتنه وکړه کۀ چرې زما د سترګو وړاندې ځوک زما د پلار ورور مړ کړي نو؟ هغې زياته کړه چې ترۀ دې زوړ بوډا سړے دے او تۀ له خبره ځوان او تکړه يې، تۀ به د خپل خاندان دا پور نۀ ورکوې چې تۀ يې زېږولے، لوئے کړے او دومره نوم يې درله درکړے دے؟ ستا پلار عبدالله خو چرې پاتې نۀ ؤ راغلے، هغه خان پېدا ؤ د خانانو غوندې يې ژوند کولو او خان غوندې مړ شو.

دې خبرې اورېدو سره زما خود لاړو او د عطا د وژلو نيت مې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه دې مړ کړو؟، ما ترېنه پوښتنه وکړه، هغه خو ډېر زورور، زړور او بې رحمه سړے ؤ، هغه ځو واري د سرکار او د خلقو د قانون د ښکېل نه وتلے ؤ.... عطا زما ډېر بدي شو ګو چې هغهٔ په رنګ جوسه او ليدو کتو کښې ډېر ښکلے وو او خلقو به د هغهٔ د بهادرۍ او نرتوب په لارو کوڅو کښې ستايني کولې خو دهٔ زما د هم جومات بوډا پلار وژلے ؤ، هاغه وخت زهٔ وړوکے وم او دومره نهٔ پوهېدم په دې بوډا سړي باندې د مرګ بدل پاتې وو، څهٔ چې دهٔ په ځوانۍ کښې کړلي وو هغه عطا په خپله ځوانۍ کښې لوَ کړل، د پښتون سړي د وينې تويولو نه سربېره په بل څهٔ د بدل تنده نهٔ سړېږي او خوا يې هله سړه شي چې وينه وه بيوي، د دهٔ دپاره څهٔ شيان داسې دي چې د خپل ژوند نه ورته زيات خوارهٔ وي او ځنې داسې هم دي چې هر څهٔ سره سره پرې خپل ژوند هم داؤ کوي، په ځوانۍ کښې دا بوډا سړے ډېر مست او زورور ؤ، کمزورے او غريب خلق به يې تنګولو او د هغوي ربنتې به يې د پښو لاندې کولې خو وخت تېرېدو سره کمزورو خلقو عطا پېدا کړو، هغه چې زلمے شو نو پوهه شوه چې زما مور او ورونه ولې د کوزو سترګو ژوند تېروي، هغه د بوډا سړي د وژلو فېصله وکړه، ځکه چې دا د کوزو او ټيټو سترګو ژوند تېرول يې خوښ نهٔ ؤ، هغه دومره ښکلے او ځواکمن ځوان ؤ چې شرم ته غاړه کېږدي، ټوپک ته يې لاس کړو او په ډز سره يې شرم تس نس کړو، سترګې يې اوچتې کړې او خلقو ورته درناوے ووې خو زما بدي شو، ځکه چې ماته د بوډا سړي تېرې کړنې او تاريخ نهٔ ؤ معلوم، زهٔ د هغهٔ او د هغهٔ د ښځې د سپينو وينتو او مهربانه رويې نه متاثره وم او د دهٔ د تاريخ نه بېخي ناخبره وم، ټولنه سرکښه خلق ډېر خوښوي او چې د عطا غوندې ښکلے او بهادر وي نو بيا خو يې په سر سترګو ګرځوي، د زړو بدي شو خو د ځوانانو نښان وګرځېدو، يوه ورځ هغه زما د نيکهٔ ژرندې سره مړ پروت ؤ او د کلي خلق د هغهٔ د ليدو دپاره ورمات وو، زهٔ هم ورغلم، دغه وخت زما عمر دولس کاله ؤ، ځنګه چې هغه مړ شو نو خلقو د هغهٔ جرمونه او بدۍ په ګوته کول شروع کړل او د هغهٔ په ځائے يې د مرتضي د سندرو سر اړولو، دغسې ما هم ځکه چې هغه زما د دوست د پلار د مرګ بدل اخستے ؤ.

نور بيا

غمرازي

دا خبر د اې اين پي ګومل ځانګې ټانک کارکنانو راکړے دے چې د ضلع ټانک ګومل ځانګې د سرګرم کارکن رحمت شاه قريشي داجي حاجي فضل شاه قريشي د اتياؤ کالو په عمر کښې په ۱۲، ۰۴، ۲۰۱۳ء وفات شو. لوئے خدائے دې هغه وبخښي او غمژنې کورنۍ ته دې د زړهٔ صبر ورکړي. آمين.

مونږ د "پښتون" اداره د رحمت شاه قريشي او د هغهٔ د غمژنې کورنۍ سره په دې دروند غم کښې برابر شريک يو، لوئے الله دې هغه ته په جنت الفردوس کښې مقام او غمژنې کورنۍ ته د صبر او زغم توفيق ورکړي. آمين ثم آمين.

اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېمه برخه

ډېر وخت لا تېر نۀ ؤ چې مرتضٰي مې په هتکړو او بېړو کښې بنديوان وليدو، د پوليس يو لوئے ګارت (پوليس پارټي) چې د کلي د خلقو مرسته هم ورسره وه، ټوله شپه ډزې وکړې خو اخر ونيولے شو، چرته مرتضٰي، د هغۀ دوه ځلور ملګري او چرته سرکار، چې کله هغه او د هغۀ ملګرو سره کارتوس ختم شو نو ټوپکې يې کوهي ته ارتاوې کړې او د ورځې په رڼا کښې يې پوليس ته ځان ورکړو، کۀ په تيارۀ کښې يې ځان ورکولو نو د دوي د وژلو وېره وه ځکه چې دښمنانو يې پوليس ته بډې ورکړې وې.

په اول وار ما دے په هتکړو کښې ليدلے ؤ، د پوليس ګارت ترېنه مخکښې وروستو روان وو او مرتضٰي او د هغۀ ملګري په مينځ کښې، هغوي يې په ټول کلي کښې وګرځول او راته ياد شي چې هغه په ټول ګارت باندې شربت هم څښولے وو، ما به په غرور او وياړ سره خپلو همځولو ته وئيل چې دے زمونږ خپلوان دے، مرتضٰي خان او د هغۀ ملګري تانې ته بوتلے شول، وروستو بيا جېل ته او اخر کښې عدالت ورته د شلو کالو سخته سزا واوروله.

ډېر کاله پسته کله چې مرتضٰي د بند نه راغے او زۀ د سکول او امريکن کالج نه فارغ شوم نو ما دے وليدو او دواړه د چوتې ياران شو، زما د هغۀ د مرګ ژوبلې، شوکو ډاکو خبرې خوښې وې او ما به ورته د اروپا د دنګو لوړو ودانيو، د فرانسيسي جينکو او هسپانوي هلکانو خبرې کولې.

ښه نو تا عطا څنګه ووژلو.

ډېر اسان، هغه جواب راکړو. د عطا په کلي کښې ډېرې دښمنۍ وې، هغه به هر کله زما نه مرسته او کومک غوښتو چې زۀ په دښمنانو وژلو کښې د هغه لاس امداد وکړم، يوه ورځ سهار وختي درې بجې مونږ د خپل پټغالي نه رااوتو چې کلي ته راشو او سړے مړ کړو، ما سره به هر وخت دوه ټوپکمار وو خو عطا به يواځې ګرځېدو، ځکه چې ناچاره ؤ او نوکران يې نۀ شو ساتلے، څنګه چې د مخرورانو دستور وي چې د شپې ځان ځانله روان وي او د حملې يا ګزار کولو په وخت راغونډ شي، مونږه چې ستاسو جرندې خوا تا رااورسېدو نو دغه ځائے ترېنه زۀ د دمې کولو په بهانه ډډې ته شوم، عطا زما نوکرانو سره دا خبرې کولې چې سړے به څنګه وولو چې په دې کښې ډز شو او ورپسې بل ډز او دغسې عطا په وينو کښې لت پت مړ پرېوت،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږه په کندو کپرو پنځۀ میله په یو سا منډه ووهله او خپل پټغالي ته مو ځان ورسولو.

خو دا تاسو تښتېدئ د چا نه، ځکه چې عطا مړ ؤ او تاسو پسې د چا زغل نۀ ؤ؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تاته معلومه ده چې هغه ډېر زړور، زورور او ناتاري سړے وو، هغه مړ شو خو ما نۀ منل چې ګني هغه مړ دے، کۀ رښتیا درته ووایم نو دا زمونږ منډه او تېښته د عطا د مړي (لاش) نه وه.

ګویا تۀ د هغه نه وېرېدې؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تۀ خبر یې چې زۀ یو د ناروغتیا نه وېرېږم ځکه چې ناروغه او رنځور بنده ډېر بې وسه وي او ټول دارومدار یې په نورو خلقو وي خو دا هم د چا نه پټه خبره نۀ ده چې هر یاغي او مخرور سړے د هر چا نه وېرېږي، ځکه چې په دۀ باندې د خلقو بدلې پورې وي، ما په عطا باندې باور نۀ کولو ځکه چې کۀ چرې هغه زما ترۀ وژلے شي نو ما هم، کۀ خبره دې ځائے له راشي چې ځان خوږ دے او کۀ بل نو څرګنده خبره ده چې بنده د بل سړي په مرګ چاره راکاږي. زما ترۀ زۀ د داسې وختونو سره مخامخ کړم چې اخر عطا مې ووژلو، په دې ټوله لانجه کښې بې زما د ترۀ د چالاکۍ نه بل هیڅ هم نۀ ؤ. دې خبرې سره هغه رانښکلې شو او د هغۀ خرې سترګې د سوخت او پښېمانۍ نه ډکې شوې، ما دا اراده کړې وه چې دا خپل ترۀ مړ کړم خو چې د جبله راغلم نو یو خو هغه ډېر بوډا او بل زۀ د سُرخ پوش سیاست په لانجه واوختم.

هغه برک برک په خندا شو، اوښې یې وشهلې او راته یې ووې کۀ ما هغه نۀ وژلو نو بیا به هغه زما ترۀ وژلو، دا خبرې پرېږده دې ستار له دې لاس کۀ او یو نغمه راته واوروه.

پـنځ ډېر بې رحمه وي او د چا د خوبونو او ارمانونو خیال نۀ ساتي، ژوند ډېر سخت، کړاک، هوار او کانیز وي، کوږ کوږې په کتو کښې ډېره ښکلې لګي او زړۀ پورې سندرې وایي خو ژوند او زور په باتور او د هغۀ په پنجو کښې وي، زۀ پېدائشي باتور یم او ځکه باتور خوښوم، کۀ چرې د کوږ کوږې داسې نۀ وي خوښه نو دا د هغې خپله سودا ده، دا دنیا د وړو وړو مرغو او مارغانو په ځائے بازونه او باتوران زیات خوښوي، ما د مرتضیٰ نرو نرو شونډو ته وکتل او اتفاق (یوون) مې ورسره وکړو، ځکه چې هغه دومره ډېره موده غارندویه پاتې شوے ؤ چې د هغه دپاره په کمترو کوږکوږو، مازیګرونو، رنګونو او رڼاګانو پوهېدل ګران وو.

د ښاپېرو قیصه

پخوا پخوا په خالون کښې یو ډېر ښکلې ښاپېرۍ ژوند کولو، دا ښاپېرے د خالون د قبیلو واکمن ؤ او هم دغسې د دۀ پلار نیکۀ هم د دې قبیلو واکمن پاتې شوي وو، د دې ښاپېرۍ وادۀ د یوې داسې ښاپېرۍ سره شوے ؤ چې په ګرده نړۍ کښې یې د ښائست ثاني څوک نۀ ؤ، هغه د ګلابو د غوټۍ هسې نرمه، پسته او وږمنه وه، د هغې بدن او شونډې دواړه نرۍ پرۍ او نازکې وې، ګوتې یې اوږدې اوږدې، ښکلې، نرۍ وې او اواز یې لږ ډوب، پوست او خوږ وو خو څۀ چې په هغې کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې کچه ښکلې ؤ او دا یې بې ساره جوړه کړې وه نو دا د هغې غتې غتې پړکېدونکې سترګې وې او په دې کښې به د هغې خندنه روح او د هغې د دنیاګۍ رنګونه یو مخې په ګډا وو چې درناوے او ګرمي دواړه به پکښې وو. د دې د سترګو سورے د سور، هودي او زرین رنګونو نه ډېر زیات ژور او ډونګے ؤ، شهزاده ته به د دې جادوګرو سترګو انګېرنه هاغه وخت کېده چې کله به د لرې نه د غم او سوز نه ډکه سازینه د هغۀ تر غوږو شوه، د ښاپېرې د دې احساس سره به د هغې د سترګو نه رڼاګانې، رنګونه او ګرمي لور په لور وغوړېده او د هغۀ په زړۀ کښې به ژوند، هیلو او ارمانونو داسې غزونې وکړې چې د دنیا په ګوټ ګوټ کښې به خورې ورې شوې.

د خدائے کارونو ته ګوره چې یو ورځ شهزاده د خوبه بېدار شو نو د شهزادګۍ سترګو ته یې وکتل او وې لیدل چې د هغې د سترګو ښکلا او رڼا دواړه په کمېدو دي، د درباري طبیبانو داروګانو، بوټو او دم درود پرې څۀ اغېزه ونۀ کړه او یو مخې د سترګو رڼا تته کېده، د شهزادګۍ په دې حال باندې د خالون د ټولو قبیلو خلق ډېر زهیر او دلګیر وو.

په داروګانو چې د شهزادګۍ څۀ ښېګړه ونۀ شوه نو شهزاده د دربار ټول هوښیار کسان راغونډ کړل چې په دې مسئله باندې غور وکړي، په دې هوښیارانو کښې یو شاعر هم ؤ چې عمر نومېدۀ، هغه ووې چې د دې رڼا دا برخه ده چې زمونږ له نظره به پناه کېږي خو ورکېږي نۀ او بېرته هاغه ځائے ته پستنه کېږي له چرته نه چې ووځي، ځنګه چې د ساز یو کړنګ د خاموشۍ په لار خورېږي او هم دا خاموشي د ساز اواز رغوي، دا څۀ د خفګان خبره نۀ ده، هغه شهزاده ته مخ راواړولو او زیاته یې کړه چې تۀ په دې درکړې شوي اواز باندې شکر ووباسه کوم چې د جنتي سندرو نه هم زیات خوږ او زړۀ راښکونکے دے او تا د یوې داسې ځړیکې په رڼا کښې عبادت کړے دے چې د کومې رڼا د سپوږمۍ او نمر نه بې بها زیاته او پړقنده ده نو اوس تۀ د خپلو خوبونو نه رنګ، زړۀ نه رڼا راواخله او د دې په سترګو کښې یې وپوکه او داسې ستا یاد به هاغه نغمو ته جوسه ورکړي کومې چې د دې نه بهر ته راوځي.

ځنګه چې شاعر خپله خبره سر ته ورسوله نو خلیل نومي درباري راپاڅېدو او شاعر یې ډېر راکاږلو چې لوئے ګوته مار او جادوګر یې، ټولې خبرې دې کړې وړې او د خیال پرستۍ نه ډکې دي، هغه شهزادګۍ ته وکتل او ګویانه شه چې د خیالونو د دنیا به بهر ته راووځه، دا رښتیا دي چې تۀ د حورې شانې ښکلې یې خو په دنیا کښې نورې هم سترګې پړکېدونکې جونه ژوند کوي، زۀ به ستا دپاره د شمیم له درې نه داسې جونې راولم چې ستا کور به لکه د اوړي د شپې د ګلبڼ غوندې روښانه کړي.

شهزاده دې خبرو اورېدو سره ډېر سوخت شو، په تونده پاڅېدو هغه یې د ږیرې نه جوخت راونیولو او داسې شڼ یې ورکړو چې ږیره یې ورله د مونډه کونډه راوویستله، هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړیره لکه د هغهٔ د پوهې او پره او ورسته وه، شهزاده ځان لږ سنبال کړو او حکم یې وکړه چې دا سړے د سترګو په رپ کښې د محل نه وباسي او دغسې خلیل استاذ خفه زهیر بهر ته لاړو او په تلو تلو کښې ورته د پلار دا خبره رایاده شوه چې مئینانو ته پند کول د بې عقله او بې سوله خلقو کار دے، دې خبرې سره هغه وکنله چې زهٔ ناپوهه یم او د پوهې او دانش د دې احساس او انګېرنې سره لږ ډاډه غوندې شو، څهٔ درنګ شپېه وروستو د ځان خندنې سره ملامته ملامته کور ته روان شو چې د نیمګړو او خپسې شانې خوبونو سره اودهٔ شي.

د دې پېښې سره په دربار کښې د څهٔ وخت دپاره درنه خاموشي او چپ خور شو او دا ګونګې هله مات شو کله چې رحمان نومې بزرګ او ولي راپاڅېدو، شهزاده ته یې مخ کړو او په زغرنده او دروند اواز یې شهزاده ته ووې چې زما خبرې د زړهٔ په غوږو واوره ځکه چې دا خبرې زما خبرې نهٔ دي، هغه ووې چې د خالون نمرختیز لوري ته د سیند نه پورې خواته یو سړے اوسېږي چې خلق یې د سوالګري په نوم سره پېژني او د هغهٔ په زړهٔ کښې د رنځونو رغولو او درملنې دریاب بهېږي او د دې دپاره هغه په وخت او مرګ دواړو باندې برے موندلے دے، هغه په شهزاده غږ وکړو چې د دې سړي په لټون پسې ووځه او د شهزادګۍ د سترګو دپاره ترېنه د کمال نه ډک ځاځکي وغواړه، دا ځاځکي د هغې په دواړو سترګو کښې وڅڅوه او تهٔ به ووینې چې د شهزادګۍ به بیا او د مدام دپاره هم

هاغه شان ښکلې، ملالۍ، پړقنده او خوبولې شي، څنګه چې مخکښې وې.

شهزاده دې خبرې اوربېدو سره ډېر خوشحاله شو او کلکه طمع یې پېدا شوه او درباریانو هم ساه واخسته، یو بل ته یې وکتل او د ولي د خبرو چې د کرامت نه ډکې وې، ډېره ستاینه وکړه، ځنې درباریانو پکښې هسې د خبر لاسونه په ږیرو راکاږل، شهزاده د خدائے په توکل خپل ټول سړي، ښکاریان، سپي، حکیمان راغونډ کړل او د فقیر په لټون پسې پره شول. د خالون ټولې ښکته بره سیمې یې ولټولې او اخر فقیر یې په لاس راغلو، لیدو سره ترېنه شهزاده پوښتنه وکړه چې اے فقیره! ستا په زړهٔ کښې څهٔ دي؟

مینه او خندا، فقیر په خندا کښې ځواب ورکړو.

بیا شهزاده ترېنه سوال وکړو چې تهٔ ماله د دې نه یو دوه ځاځکي راکولے شې؟

ولې نهٔ کهٔ تهٔ د دې بیه ورکولے شې.

هو جي قربان، تهٔ بیه ښایه، شهزاده ووې. فقیر شهزاده ته ووې چې د خندا د ځاځکي ارزښت ستا د باچایۍ او د مینې د ځاځکي قیمت ستا د غرور برابر دے.

شهزاده چې دا خبرې واورېدې نو د پښو نه یې زمکه وتښتېده او تندي له یې تس ورکړو چې د دوو ځاځکو دومره لوئے قیمت، دا باچایي خو ماله لوئے خدائے راکړې ده او ورسره یې څهٔ اختیارات هم راکړي دي، فقیره! نهٔ خو ستا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړۀ کښې د شهزاده دپاره څۀ مينه شته او نۀ تۀ پـه شهزادګۍ خفـه کېږې، کۀ دا باچايي تالـه ما درکړه نو دا هر څۀ بـه تـۀ پـه دوه ورځې کښې ګز ګُنبت کړې او پـه خالون کښې بـه د رښت او قانون پـه نـوم هر څۀ سره پـه بـډه ووهې، شهزاده چې څنګه دا خبرې ختمې کړې نو حکم يې وکړو چې دا فقير د لاس او پښو نه وتړئ او د محل پـه تهـه خانه کښې يې بند کړئ.

سهار سبا، د خدائے شان تـه ګـوره چې د فقيـر پـه ځـائے خـرمن، هډوکي او څېرړې پرتـې وې، فقير تللے ؤ او د ځان سره يې مينه او خندا دواړه وړې وو او پـه ديـوال ليکلي شـوي ؤ چې اے د شهزادګانو شهزاده! څۀ چې ستا د قـانون او رښـت د لانـدې دي هاغـه څـۀ مـې تاتـه پرېښودل، اوس تۀ پوهه شه او ستا قانون او زۀ درنه لاړم.

شهزاده چې دا هر څۀ وليدل نو ډېر سوخت شو ځکـه چې تراوسـه پـورې هغـه تـه چـا مـاتې نـۀ وه ورکړې، هغه دغو هوښيارانو ته هم ډېر غصـه ؤ او د ټولو نه يې ډيرې وويستلې، پـه شهزادګۍ يې هم زړۀ ښۀ يخ کړو او دواړه سترګې ترېنه وباسلې، ځکه چې د دۀ ماتې او شکست لوئے لامل هم هغـه وه، شـهزاده خليل راوغوښتو او د ښو اسونو، سازګرو، بـازونو او ښکاري سپو سره د شميم درې تـه روان شو او پـه شميم کښې يې دغه يـواځينے شکسـت د ډېرو بريـاو پـه نوم هېر کړو.

او غريبه شهزادګۍ ړنده پاتې شوه.

نور بيا

د چين او سوئيټزرلېنډ ترمينځه د ازاد تجارت تاريخي لوظنامه

پـه تېـرو ورځـو کښـې د چيـن او سـوئيټزرلېنډ ترمينځه د ازاد تجـارت پـه حقلـه د دواړو ملکونو د مشرانو ترمينځه پـه يوه لوظنامه دستخطونه وکړے شول. پـه دې فريم ورک کښې چين پـه وړومبي ځل د مغربي معيشـيت سره وابسـته ملـک شـو. د دواړو ملکونو ترمينځه بـه د ګړيو، دوايانو، ټېکسـټائل او د پيـو نـه د جوړونکـو څيزونـو د درامـد او برامـد ماليت ۲۲ ارب ډالر وي، د دستخط نـه پس د چين وزيــراعظم ووې چـې د دې تجـارت اثـرات بـه د سوئيټزرلېنډ د سرحدونو نه بهر هم محسوس کړے شي.

هغوي زياته کړه چې دا د چين او براعظم يورپ د معيشـيت ترمينځـه د ټـولې دنيـا او د ۲۰ لويـو معيشـيتونو ترمينځـه د خپـل نوعيـت وړومبـۍ لوظنامـه ده او دا د عـالمي ازاد تجـارت دپـاره يـوه داسې بختوره ابتـداء ده چې اثرات بـه يې پـه عـالم انسانيت پرېوځي.

دنيـا بـه د دنيـا د تنهـايۍ نـه راويسـتل وي
جنګونه بـه د امـن پـه خوړو کښې بدلول وي

دنيـا بـه د دنيـا ټولـو قـدمونو تـه ښودل وي
پـه سر کښې بـه تخريب نۀ د تعمير جذبه ساتل وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

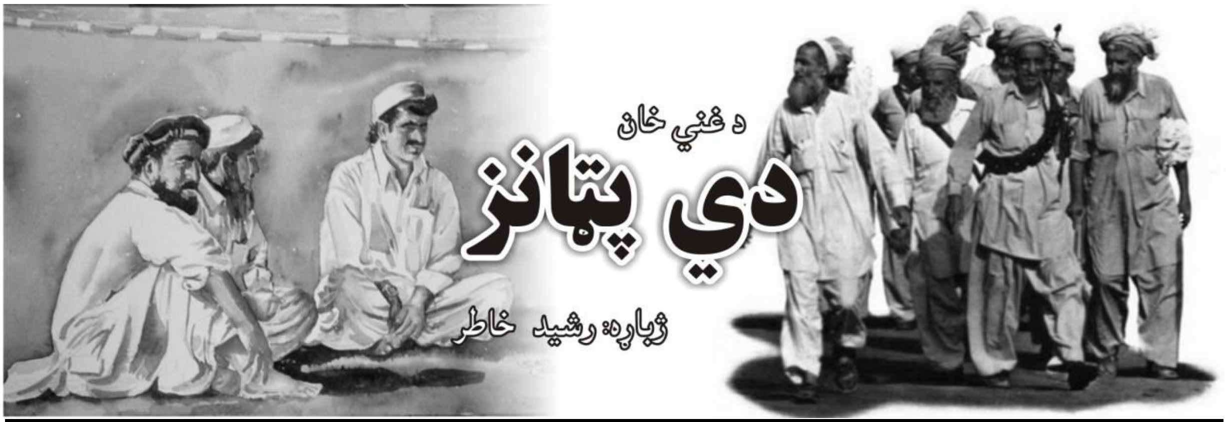

په تېر پسې | څلورمه برخه

دود دستور

کله چې قانون د يو نسل په خويونو او کړو وړو کښې واغږلے شي نو رواج ترې جوړ شي او دا بيا تر ډېره وخته پورې موجود وي، اګر چې اړتيا ورته نۀ وي او نۀ هغه چاپېريال پاتې شوے وي. يو سړے خپلو بچو ته يوائې د خپلې جوسې او کړنې ميراث نۀ ورکوي بلکې هغوي ته د خپلو ښو او بدو، وېرې ترهې، کرکې، کينې او سندرو درس هم ورکوي، هغه خپل بچي د خپل ځان غوندې لويول غواړي، د داسې کولو دپاره يو پرمختللے سړے دا کار د سکول، کتاب، پرېس او نورو ادارو په وسيله کوي، هغه دا شرم نۀ ګڼي کۀ څوک په ګولۍ مړ کړي او يا څوک په سولۍ وخېژوي او بيا دغه خبرې خپل کور کښې کوي. هڅوب د يو سړي د ځاني تکامل د ټولنې نيمګړتيا پلو ته تسلسل سره ماتې ده، هڅوب يا تهذيب د ډون جائز سندرو نۀ دے رغولے بلکې دا د منځنې مهال د ښاغليو خاوندانو کوټلو او سپېځلو هڅو او کړنو رغولے دے. دا نو ولې د دۀ خندا دومره خوندوره نۀ ده، هر نسل ته په پاتې شونو کښې د کړکېچنو او پېچلو يو امبار پاتې کېږي، دا نسل ورسره خپل يو ځائے کوي او مخکښې نسل ته يې ورکوي. وخت په وخت د قوانينو او ګروهو بوج پرې بارېږي او يو وخت راشي چې سړے د دې امبار د وړو توان نۀ لري او پرمخې راپرېوځي، هر څۀ تالا ترغه شي او کلتور مړ شي، کمزورے له منځه لاړ شي او توانمن د کلکو پښو او سپک وزن سره سر وباسي.

رواجونه داسې زنځيرونه دي چې د هغې په وسيله لرغوني انسان دا هڅه کړې ده چې د ټولنې جوړښت سلامت وساتي، دا د هغه مکتب هم دے او راډيو هم، وزيراعظم او پنده ګر هم، تۀ قانون او په خلقو باندې د هغې د لاګو کولو دپاره ادارې جوړوې، هغه رواج اورغولو او د دې ساتلو دپاره يې د نېکۍ او بدۍ الواک رامنځته کړو چې د هغه دپاره دنده ترسره کړي. ستاسو او د هغۀ قانون او رواج په موخه او مرام کښې ښخې څۀ توپير نشته، ستاسو قاضيان هم هاغه يروکې جوغې کاروي کومې چې به د هغوي پادريانو اغوستې وې، ستاسو قوانين په هغوي دومره سپک دي څومره چې تاسو ته د هغوي رواجونه. تاسو په نرې تار او غټ پړي دواړو کښې غوټه اچولې شئ، هغوي به نرے ساده تار او تاسو پېچلې او غټه رسۍ کاروئ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوي ته دا اړتیا نوره نهٔ وه چې غټ پړي ته غوټه ورکړي او نهٔ ورته ښځې ستاسو د پراخه او غوړېدلي ښارونو د نالو ویالو د سستم کړمه وه خو زرهٔ پوري ځیز غوټه ده، دواړه ځایه دا یو شان ده، څوک وايي چې دا غوټه کم عقلو د عقلمندو د وژلو دپاره تړلې وه او څوک وايي چې عقلمندو د کم عقلو د مدد دپاره تړلې وه، کهٔ داسې وي او کهٔ دغسې خو غوټه غوټه ده، د سړي دا سرښندنه هڅه وي چې هغه خپلې وېرې ترخې، خوبونه او تېروتنې د خپلو بچو په سترګو کښې ووینې.

تاسو دې ته قانون وايئ او په کتابونو کښې يې ساتئ او هغه دې ته رواج وايي او د خپلې مېرمن د سينې په خزانه کښې يې خوندي ساتي، ستا د قانون د پېژندګلو دپاره دا ارزښتمنه ده چې تهٔ جج يا مجرم يې، هغه د خوړو د پېژندګلو نه مخکښې خپل رواجونه پېژني، دا د دهٔ سره زېږېږي، دا د هغهٔ د وينا او روزګار سره اغږلي شوي وي، د دې د پوهېدلو دپاره هغه دې ته څهٔ اړتیا نهٔ لري چې د يو قاضي مخې ته ودرېږي او د خپل جرم د قانون پوښتنه ترېنه وکړي، څهٔ وخت چې هغه داسې کوي نو هم هاغه وخت يې پېژني، هغه د ځان جج هم دے او جېلر هم، د هغهٔ نېکونو دا ليدلي وو چې دا صحيح دي.

راځئ چې اوس د پښتون د څو رواجونو جاج واخلو او وګورو چې دا څنګه دي. رواجونه د لرغوني انسان په لاسو کښې يو داسې کاټل وو چې د هغې په مدد سره هغه کلتور رغولے دے، دا د جوله ګر د لاسو د برش يو شنډ نهٔ دے، دا يو مرام، اراده او معنې لري اګر چې انځور بې ډوله وي، راځئ چې د دهٔ يو ډېر خونکاره رواج را واخلو چې هغه د چا ښځې تښتېدل، تښتول يا بې واده همغاړيتوب دے. دا لرغونے رواج د پښتون په وينه کښې اوس هم پروت دے، د دې غبرګون ډېر غال پروره وي، کله چې دا د پېرنګي د سست پست اخلاقو نه جوړ قانون سره مخامخ کېږي، پښتون به د خپلې خور اشنا مړ کړي او په دنګه غرۍ او غاوېره سترګو به په هاغه سولۍ خېژي کومه چې پېرنګي د دهٔ دپاره جوړه کړې ده، قانون د کرارې خور او لاپرواه ورور دپاره جوړ کړے شوے دے، پښتانهٔ کمې جونې لري او سپېځلې ولولې، هغه به مېرني هله زېږوي چې په خپله مېړنے وي، د سبا د سړي مور د قبيلې دپاره يوه ستره خزانه ده او څکه د هغې دومره چټکه څارنه کولے شي، د زياتې نوربيالنې پرزد دا لرغونے رواج هم د ښېګړې وړ دے، د يو ښهٔ نسل د خورولو دپاره دا مناسب سستم دے خو دا کله د پښتون په ککرۍ وي چې څهٔ وخت هغه ټوپک را اخلي او خپل دښمن وژني؟ نا داسې نهٔ وي، دے دغه وخت پاګل وي، هغه به ارو مرو ډز کوي څکه چې هغه سره بله لار نشته، کهٔ چرې هغه داسې نهٔ کوي نو د هغهٔ ګاونډيان هغې پورې خاندي، د هغهٔ پلار هغه ته بد ګوري، د هغهٔ خور هغه سره سترګې نهٔ لګوي، د هغهٔ مېرمن مروره وي او د هغهٔ دوستان د هغه نه مخ اړوي، دا اسانه ده چې جج په دې پوهه نهٔ شي څوک چې د دهٔ په ژبه نهٔ پوهېږي او قانون به يې څوړند کړي، څوک چې د هغهٔ د ژوند نه ناخبره دے، هغه خپله دنده د خپلو خلقو دپاره سر ته رسوي، هغه به په رښتيا د خپل نسل سره سيالي کوي کهٔ چرې د هغهٔ زرهٔ او اورمېږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې غوښتنو کښې ماتېږي ولې نۀ، هغه به سولې پلو ته ډېر په اوچتو سترګو ځي اګر چې د هغۀ لاس به د هغۀ د ښځې یا لور په وینو سرۀ وي او د هغۀ د خلقو پارولې سترګې به هغه پسې وي څوک چې په اصولو باندې سر ورکوي، پښتانۀ ورته اتل وايي او جج ورته قاتل او زۀ تراوسه پورې په دې پوهه نۀ شوم چې په دې دواړو کښې څوک رښتونے دے.

دې رواج ته چې په خپل سر د کار کولو لاره پرانستے شوه نو معلومه شوه چې دے په بشپړه توګه خپله دنده ترسره کولے شي، په قبائلي سیمو کښې چرته چې پرګنې خلق ژوند کوي څوک به چرې دا وانۀ وري چې چرته مرګ ژوبله یا مړه متېزه وشوه، اګر چې هلته نۀ پولیسان شته او نۀ دا عدالتي سستم، داسې ځکه ده چې د رواج ماتولو تاوان ډېر دروند دے، کۀ چرې ورانکارے په داسې کولو کښې لاس بر شي نو د دې په بدل او تاوان کښې به دوه یا درې جینکۍ د هغۀ د کوره ځي خو هغه به تر ډېره وخته ژوندے پاتې نۀ شي کۀ چرې هغه دا د پلار په کور کښېنوله او یا یې پرېښوده، د جینۍ د ټبر ټول خلق به د هغۀ د وژلو هڅه کوي او د هغۀ خپل ټبر به هغه نۀ بچ کوي، رواج د رواج د ماتونکي دفاع نۀ کوي، هغه به یواځې پاتې کېږي او د دې زیان تاوان به ورکوي، تر دې پورې چې د هغۀ دوستان هم د هغه جنازې له نۀ ورځي، دا هر څۀ غېر انساني دي خو کار کوي، د هر څۀ نه ورتېر دا چې تۀ د سپي د غاړې پړے د لېوۀ دپاره نۀ شې کارولے.

خو دلته یوه بله خبره هم ده او هغه دا چې پښتانۀ نۀ درملتون لري او نۀ درملن او دا خبره هم په ډاګه ده چې ګڼ شمېر ګواښمنې ناورغتیاګانې د سړو او ښځو نه یو بل ته لګې، پښتانۀ د دې څۀ درمل او درملنه نۀ پېژني نو ځکه دومره وېرونکے ګام پورته کوي او هغه بنده له منځه وړي کوم چې د قبیلې د روغتیا دپاره زیانمن وي، دا بدي او ورانکاري ده چې ستاسو دپاره هم د دې سزا د مرګ سزا ده، غوټه یوه ده خو تار بیل بیل دے.

د مرګ، جنګ، وادۀ، مینې او کرکې دپاره د پښتنو په زرګونو رواجونه دي چې دا په شمېر کښې راولې او یا د دې د موخې او مرام انځور جوړوې نو دا کار ډېر ګران دے، دا نۀ ښۀ دي او نۀ بد دي بلکې د دې اړه د وخت، ځائې او چاپېریال سره ده خو د دې په بابله سړے دا وئیلې شي چې دا د یو معیار ساتلو او ژوند تېرولو دپاره یوه هڅه ده چا چې دنیا ته یو ښه جنګیالے ورکړے دے خو ښۀ سپاهي نۀ، د پښتنو ځنې رواجونه د یونانیانو د جنګیالو نه زیات لرغوني دي خو دوي هم ځنې داسې رواجونه او روایات لري چې هغه د سوچ او اوسېدو یو داسې سستم لري چې هغه د سکندر اعظم غوندې ستر مېړنے او بریالے زېږوي، کله چې پښتون ماشوم وي نو مور ورته وايي چې وېرېدونکے مري خو زېبرګے یې نۀ مري نو ځکه هغه دا زده کوي چې کوکاره ایستل ښۀ نۀ دي، هغه ته داسې بې شمېره شیان ښودلے کېږي چې هغه د ژوند نه ډېر خوارۀ وي نو ځکه نۀ دے د خپل مرګ نه وېرېږي او نۀ د بل په وژلو لاس

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیسي، دے د رنګینه جامو او زړۀ پورې ساز او ستاره ډېره کوي ځکه چې دا د دۀ متې کمزورې کوي او سترګې یخوي، هغه ته دا ښودلې شوي دي چې د بلبلې په ځائے باتور ته ګوره، هغه ته وئیلي کېږي چې خپله مېنه ووژه چې دغسې د هغې د بچو روح خوندي شي، دا د یو سړي نه بل سړي ته او د هغوي بې وکره پوهې ته یو ابدي سپارنه ده.

تاسو او زۀ دغسې هره ورځ کوو، د رایې او اولس واکې په دې دور کښې ډون جان بېخي لا تعلقه دے، سپین رېږي، مخور او هوښیاران قانون او رواج د دې دپاره جوړوي چې ځوانان او یاغي خلق په جغ کړي، د یو تاثر پېدا کولو دپاره جوله ګر بې شمېره نښې، رنګونه او برشونه کاروي او دغس یو سازګر د ساز تړلو دپاره د څومره سورونو نه تېر ووځي، کۀ رنګ د رنګ سره نۀ جوړېږي او ساز د ساز سره نو دا انځور او ساز دواړه عبث دي.

رواج او قانون سړے د ډېرو ښو او بدو نه خوندي ساتي، دا یو معیار ساتي او هاغه څۀ د منځه وړي کوم چې د سړي د وړو نۀ وي، د دۀ رواجونه دومره سودمند دي څومره چې ستاسو قانون بد دے، دواړه د باغیانو په ضد دي او دواړه د دې د ودې او پرمختیا دپاره په هاغه ځواکمنو خلقو باندې دارومدار کوي څوک چې دا ماتولے شي او هم ژوند یې ساتلے شي.

نور بیا

اختر مو مبارک شه

د رمضان د روژو نیولو د فرض ادا کولو نه پس د دنیا مسلمانان د وړوکي اختر خوشحالۍ کوي، دا خوشحالۍ اګر چې یوه مذهبي فریضه ده ولې دا یوه اولسي، معاشرتي او کلتوري مېله هم ده چې د نړۍ ټول مسلمانان یې د خپلو خپلو روایاتو دودونو او دستورونو په رڼا کښې کوي.

دلته دا خبره د کولو ده چې خوشحالي نمانځل د خوشحاله خلقو کار وي، کوم خلق چې غمژن او مشکلاتو کښې ګېر وي هغوي نۀ خو په خپله خوشحالي کولے شي او نۀ د بل سره په خوشحالۍ کښې ګډون کولے شي.

پښتون قوم نن په مجموعي توګه په ډېر مشکلاتو او مصیبتونو کښې ګېر دے، کۀ هر کور نۀ وي نو هر کلے، هره محله او د ښارونو هره کوڅه د ترهه ګرۍ په نتیجه کښې وینې وینې ده، په زرګونو میاندې د خپلو بچو په غم کښې غمژنې دي، بې روزګاري عامه ده، د تاجرانو کاروبارونه خراب دي، تنخواه دار خلق د مالي مشکلاتو سره مخ دي، غریبي انتها ته رسېدلې ده، د امروزه استعمال د څیزونو قیمتونه اسمان سره خبرې کوي، داسې حالاتو کښې به د اختر خوشحالۍ څوک څنګه وکړي، ولې بیا هم دا یوه مذهبي فریضه ده نو د "پښتون" اداره ټولو مسلمانانو ته په عمومي توګه او پښتنو ته په خصوصي توګه د وړوکي اختر مبارکي وړکوي، اختر مو مبارک شه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې — پنځمه برخه

د پښتنو شاعري

کله چې مینه ګویانه شي نو سندره شي
کله چې ساز بې وکړه شي نو بنګا شي
کله چې فکر یقیني شي نو توري شي
کله چې توري ګډا محسوسه کړي نو ساز تري جوړ شي
کله چې ساز خوبولے شي نو خاموشي تري جوړه شي

قسمت

د قسمت مثال د رباب د شپېشتو دے
چې دوي د تارونو نه غږ رانیسي او بېل بېل ډوله ژوند، انداز او احساس ورکوي
چې لکه ښیښه د نمر نه سپینه رڼا اخلي
او ډول ډول سورو، رڼاګانو او رنګونو کښې بدلوي
ژوند بې له برخې بې اوازه ساز دے
یکسانیت ابدي دے
پوهه او مینه
د ځېرکتیا مزل لنډ وي

یو څو پله چې واخلي نو په حېرانتیا کښې ورک شي
ښائست د ژوند ثبوت دے
چې د زړهٔ سترګې پرې روښانه کېږي
تهٔ چرته یې، څنګه یې، پړاؤ دې چرته دے
دلته نو ستا قیصه پېچلې شي
بیا هم کهٔ دا یو پېچلې مسئله ده
خو ډېر سوچ سره اخر هواره شي
ځېرکتیا او ثبوت او سوچ او اند
د باور یوه کلکه قلعه جوړوي
د امید پاکې، رڼې او خوږې اوبهٔ
د ژوند لاره جوړوي چې له ګلو تېر ووځي
په هر یو څیز کښې توازن، برابري، شمېر دے
جوسه او رنګ او طاقت او مرام دے
د مالک لاس په هر یو څیز کښې روښانه دے
د کائناتو په هره بشره کښې
هر یو څیز په توازن سره ولاړ دے
چې په ډېر غور سره جوړ او پېدا کړے شوے دے
ستوري، نمر او رڼا او هوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر يو يې په لاسو کښې قابو نيولے دے
دا ټول سفر د ځېروان په پښو کېدلے شي
د دې ټول چلونه او منطق او هنر او هوښياري
کـۀ سـتا د خوشـحالو او وخـت تېـرې دپـاره لوبولے پکار وي
نـو د دې دپـاره جومـات او ممبر دواړه موجـود دي
فکر او ښائست، محبوبه او خمار
يو برباده دنيا بيا ودانولے شي
چې عقل پکښې راګېر کړي
د دې نه ورتېر ورکېدل او حېرانتيا ده
ساقي
د ساقي لاس کښې شراب دي
څۀ د غم څۀ خندا دي
زۀ تش جام په لاس ولاړ يم
دا هر څۀ ستا په رضا دي
کۀ دا لړ وي او کۀ ډېر وي
خو ساقي چې په خندا وي
په دې څۀ د سربېرو
کۀ خندا وي کۀ ژړا وي
خو تش لاس درنه لاړ نۀ شم
اے ساقي! د مېخانې نه

جادو منتر

مهر زما کرونده ګر ؤ. په رنګ جوسه بې وزله، پـه سـترګو تـک شـين، تـور تـيـلے او مـخ يـې لـکـه د منګـول د خلقـو خـور اور وو. غټـې غټـې متـې او ورغلي سينه. د هغۀ اندامونه ډېر غټ پټ وو او پـه زور کښـې د سنډا نـه کـم نـۀ ؤ. هغـۀ بـه خېزونـو تـه داسې په غلا غلا کتل چې پـه مـا بـه ښـۀ نـۀ لګېـدل، هغه زمونږ د کلي منلے شوے باغوان او وتلے شـوے غل وو. د پښتنو د کلي يو خان د نورو ډېرو کـارونو نـه سـربېره د کلـي د امـن و امـان د سـاتلو دنـده هـم ترسره کوي. د مهر او زما يو بل بېخي نۀ ؤ خوښ خو د هغۀ هم له ما غوندې د قانون او رواج سره دښـمني وه، هغـه بـه مـدام پـه دې خوشـحالېدو چـې د دې نـه غاړه واړوي او ما به دا هڅه کوله چې دا د دۀ په واړه او کلکـه کپـرۍ کښـې ننـه باسم. زمـونږ رواجونـه او لارې کـۀ هـر ځـومره سـخت او خونکـاره دي خـو دا زمــونږ د کلتــور د ســاتلو دپــاره اړيــن دي، د يــو ځواکمن اس دپاره کلکه پېړه رسه څکه اړينه ده چې خلق د دۀ د زور او مستۍ نه په امان وساتلے شي او هغـه هـم، مـا د هغـۀ د مسـت اس غونـدې لېـونے زور ماتول غوښتل خو هغه دې ته غاړه نۀ ايښوده خو مـا څۀ کړے وايـې نـۀ خـو پنـده ګـر وم او نـۀ لاربښـود، زۀ خو نو شاعر يم او غواړم چې د اخور په ځائے دې اس پرانستے په منډو او ترپکو ووينم.

خو مهر په توره تبه مړ شو او د دې عذاب نه په امان شو، کله چې زۀ د هغۀ ليدو دپاره لاړم نو هغه د ژوند په وروستيو پړاوونو کښـې ؤ، د هغـۀ د هـاتي غونـدې وجـود سـلامت ؤ خـو سـترګې يـې ډېرې بې دمه شوې وې.

د هغۀ ټولـه کـورنۍ ډېره بې ارامـه وه، هغـوي هاغه ټولو ډاکټرانو بانـدې ګرځولے وو کوم چې مـا ورښـودلي وو او د هغـوي د خـوارۍ پېسـې پـه سرو شنو دوايانو باندې يـو مـخ خرڅ کېدې، د هغۀ مـور چې به د هغه د هاتي غوندې غټ پټ وجود لړزېدلو ته کتل نو دا چغې به يې وهلې چې په هلـک چا تـور

جادو کړے دے، تۀ ګورې نۀ چې د هغۀ درونـد
وجود يې داسې کابو کړے دے چې ړک ترې نۀ شي
وهلے او کۀ چرې په هلک کښې څۀ بدني رنځ وې نو
پکار ده چې دغې غټو غټو ډاکټرانو معلوم کړے
وې او برابر دارو به يې ليکلي وو. هغې خپل زوړ
خاوند ته مخ راواړولو او ورته يې ووې.

خو داسې نۀ ده او دا څۀ بل رنځ دے، تور
جادو، دا د ښځو خبرې دي. هغۀ خوا کښې ولاړ
خپل زوي عثمان ته ووې.

د دۀ خبرو ته غوږ مۀ نيسه. مور يې زوي ته
ووې، دے د خان سره ناست وي د هغۀ په شان
شوے دے، نۀ مونځ پېژني او نۀ اودس او ټوله ورځ
به دا غېرې خبرې کوي. ستا ياد نۀ شي چې په عمر
باندې هم داسې بلا شوې وه او هله ښه شو چې د
ښاپېرو شاه جي مو ورله راوستو. هغه د خدائے په
فضل او خپل حکمت سره تور جادو معلوم کړو او
مات يې کړو. د دې خو هسې ډېر وخت وشو خو شاه
جي له تراوسه ژوندے دے، تاته ولې ياد نۀ دي؟ تۀ
او ستا خان هاغه څۀ وايئ چې څۀ ستاسو خوښ وي
خو دې سره ښېګړه کېږي او هغه هره ورځ په کلو
کښې سوونه خلق بچ کوي.

د عثمان زړۀ براس واخسته چې هو داسې کول
پکار دي. په دې کښې هيڅ څۀ د زيان خبره نشته.
انګرېزي داروګان به هم نۀ پرېږدو او شاه صېب ته به
هم لاړ ورکړو. تاسو نۀ پوهېږئ چې دا کار عبث دے
او دې سره به د مهر په رنځ هيڅ اغېزه ونۀ شي خو
څه ډېره ښه ده تاسو خپله وکړئ. تـوو نالت ستا د
مور په دې ډېره تېره ژبه شه. بد رد وئيلو سره د
کوره ووتو او پټو ته لاړو.

عثمان له کوره ووتو او ماښام د شاه صېب سره
واپس راغلو. دا هر څۀ زما نه په پټه کېدل ځکه چې
زۀ د جادو منتر والـوو سخت خلاف وم او دا د هغه
دپاره ډېره د خطرې خبره وه چې زما نزدې دې راشي.
دا ارمان مې ؤ چې دا شاه صېب يو ځلې زما منګلو
ته راشي، دا غټ، غوړ ورمېږ ورلـه راونيسم او بيا
ورته ووايم چې اوس دې جادو ته ووايه چې ايله دې
کړي.

جادو منتر، کوډو او تعويزونو والا د انسانانو
د سر دښمنان وي، دوي د خلقو په زړونو کښې
تيارې اچوي او د هغوي روح ناروغه کوي. دوي د
پوهې په چپه دا جهالت خوروي چې دغسې خپل
ځان اغېزمن کړي، دوي نۀ يواځې د غريبو خلقو په
جېبونو باندې ډاکې اچوي بلکې د هغوي په زړونو
هم، د رڼا په نوم يې د تيارو پلـؤ ته راکاږي او د
خدائے د بندګۍ په ځائے ورته د شېطان لار ښايي.
دوي ورته د بې سولۍ او جهالت رنځونه په دماغو
کښې اچوي. دا يو ملي ناسور دے، د خپل کلوټې
د صحت عامه د مشر په توګه زۀ دا غواړم چې شاه
جي سره ووينم.

شاه جي نرے نروچکے سړے ؤ، د شان شوکت
او د رنـګ جوسې نـه د ښې کـورنۍ سـړے
معلومېدو. د هغۀ سپينه ږيره په شان سره ږمنځ
کړے شوې وه. د هغۀ د سر وېښتۀ اوږده اوږده، تاؤ
کړي او غوړ وو. په سر يې د ملانو سپين پټکے
اغوستے ؤ او په ځان يې د پاکۍ څادر اچولے ؤ. د
بزرګ په ډول غلے غلے، ساهو ساهو ناست ؤ.

څنګه چې شاه جي کلي ته راورسېدو نو ټول
کليوال د هغۀ په درناوي کښې پاڅېدل. ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په اسب نسب کښې د اولیاؤ نۀ ؤ، هغه نېغ د مهر کوټې ته لاړو چرته چې د هغۀ د کټ نه ښځې ګېر چاپېره ناستې وې، شاه صېب د ښځو په مینځ کښې مدام خوشحاله وي ځکه چې هغوي یې خواخوږې هم وي او سره پوهېږي هم، هغه د مهر سترګو ته وکتل، وریځې یې په بره راکښلې او شونډې یې وخوزولې "اه" هغه ووې، ګېر چاپېره خلقو ساه راښکله، ښځو خپلې سترګې وازې کړې او په طمع دې، شاه صېب د مهر ځواني او غټې پټې وجود ولیدو نو وې وئیل "اه! جینۍ ده" تول وګورېدل، د مهر مور ډاډمنه او غاوره شوه.

ما تاسو ته نۀ وې چې دا څۀ ښځینه بلا ده چې زما په ښکلې او غټې پټې مهر باندې ناسته ده، ټولو زړو ښځو، ځوانو جینکو ته وکتل چې دې سره هغوي په قار هم شوې او شکمنې هم.

شاه صېب په زمکه کښېناستو، کتاب یې راوښکلو چې د کټکیزو، کړو وړو نښو او جادو منتر فارمولو نه ډک وو، بیا یې یو سپین کاغذ راواخستو او په هغې باندې یې کټکې جوړ کړل، کړې او څۀ نېغې نښې یې پرې راښکلې او منتر یې پرې پوک وهه، تر څۀ وخت دپاره هغه ډېر سنجیده ناست ؤ او وریځې یې داسې راښکلې وې چې څۀ کېدو والا دي، څۀ درنګ شېبه وروسته راجګ شو، په مخ یې خندا خوره شوه او د مهر مور پلؤ ته یې مخ راواړولو، ځوک چې ساه راښکلې ولاړه وه.

مور! کېدے شي چې مونږ د دې شېطان په رانیولو کښې لاس برے ومومو، زما د کامیابۍ دپاره دعا کوئ، مور! بیا یې عثمان ته مخ راوګرځولو او ورته یې ووې: بچے! دا ببلچۍ راواخله او ماپسې راځه، دا ښځې هم دغه ځائے پرېږده چې دعا کوي.

عثمان یواځې د شاه صېب سره بهر ته لاړو او پاتې خلق یې کور کښې پرېښوده، عثمان ته ووئیلے شو چې دا ځائے وکنه، هغۀ په ببلچۍ سره کوپې کچ ځائے وکنستلو او پیر صېب هم ورسره ورسره خاورې لټولې خو څۀ شے په لاس رانۀ غلو، شاه جي ملال شو، پیر صېب عثمان ته یو بل ځائے د کنستو دپاره په ګوته کړو، هغه چې تر ښې شېبې پورې دا بل ځائے وکنستو نو شاه جي د کنستو دپاره یو بل ځائے وښودلو، د هر نوي ځائے د کنستو سره د هغه (عثمان) طمع غوځېږي او سوخت یې سپوا کېږي، شاه جي خفه زهیر د عثمان خواته راغے او هغۀ ته یې د نۀ کنستلو اشاره وکړه، زۀ نۀ پوهېږم چې دا زمونږ لاسو ته ولې نۀ راځي، هیڅ پوهه نۀ شوم، عثمانه! تۀ دا کنستې خاورې لټوه او زۀ یو بل ځائے د کنستلو دپاره ګورم، ښخ ووځه د دې جینۍ، هغه ووې.

عثمان چې څنګه خاورې لټول شروع کړو نو یو ورکوټے ډبے یې ومونډو، دومره وړوکے چې په اسانه جېب او موټې کښې ځائېدے شو، صېب!، عثمان چغې کړې، ومې موندو، ډېر زیات خوشحاله شو او په پیر صېب یې باور پوخ شو، هغه د کلي خلقو ته اشاره وکړه او وروڼو ته یې غږ وکړو، هغوي ټولو رامنډې کړې او د عثمان نه چاپېره ودرېدل، شاه جي د ډبي نه سر پورته کړو چې پکښې نوې جوړه شوې ګوډۍ پرته وه، د ډبي نه یې راوباسله او په غور یې ورته وکتل، اه ځومره سپېره ښځه ده، هغه ووې، دا په دې ګوډۍ کښې ستنو ته وګوره، هې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدبختـه مهره! هره ستن داسې ده لکـه د مهـر پـه بـدن کښې چړې، ټول ډېر حېرانه شول تر دې پـورې چې د مهر پلار هم ساه راښکله، خبر ښځو ته هم ورسېدو، هغـوي ډېرې زيـاتې خوشـحاله شـوې، پيـر صـېب د هغوي پـه مخکښې ګوډۍ وسوځوله، د دې نـه پـس پيـر صـېب تـلاوت وکـړو او د مهـر پـه مـخ يـې پـوک وهـه، ناسـتو خلقـو تـه يـې دعـا وکـړه او وې وئيـل د جينـۍ نـه مـې بـدل واخسـتو او دا بـه بيـا واپـس نـۀ راځي، د مهر مـور د شـاه جي پـه پښـو پرېوتـه، لاس يـې ورلـه ښـکل کـړل او لـه سـترګو يـې غټـې غټـې اوښکې وبهېدلې.

کله چې شاه جي بهر تـه لاړو نو مـور يـې عثمـان تـه غـږ کـړو چې راشـه او دا چائـے پراټـې يوسـه، هغـه بهـر د کليوالـو پـه ميـنځ کښـې ولاړ ؤ او هغـوي تـه يـې پخـې پخـې خبرې کولې او هغـوي ورتـه درنـاوے وئيلـو چې عثمـان بيـا ببرتـه راغلـو نـو مـور ورتـه د خيرنـو روپـو ګېډے ورکړو چې دا يوسه او شاه صـېب تـه يـې ورکـړه، پـه دې روپو خو غوېے کېږي، عثمان مـور تـه ووې، ولـې غـوېے څۀ د مهـر نـه لـوئے دے، مـور يـې ځـواب ورکـړو، عثمان روپۍ واخستې او بهر ووتو، پير صـېب يـې ډډې تـه کـړو او د خـوارۍ مـزدورۍ پېسـې يـې شـاه جـي تـه ورکـړې، هغـه واخسـتې او عثمـان تـه يـې ووې چـې دا روپۍ به مې نۀ وې اخستې خو د دې نه بغېر جادو منتر نۀ ماتېږي.

بلـه ورځ سـهار مـړ شـو او د ګـور کفـن، مُـلا او نورو خرڅونو پوره کولو دپاره يـې پـلار زمـا نـه پـور روپۍ واخستې او بيـا د دې پـور ورکولـو دپـاره يـې غوايان خرڅ کړل.

نور بيا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدل

شېر خان د کلي د یو کمزوري خان زوے ؤ چې د نورو تربورانو سره د کلي د جائېداد شریک مالک وو او د خپلو تربورانو په مخکښې ډېر بې اغېزې، بې مخه او کمزورے خان وو، بل اړخ ته د دۀ ورونه او وربرونه چاخ، ویښ، ګړندي او د ډلې پرې خلق وو، دوي به هر وخت په خپلو کښې سره لاس او ګرېوان وو، دۀ چې به دا هر څۀ لیدل او څۀ به یې نۀ شو کولے نو د دنیا دارۍ په ځائے یې په دیندارۍ ګوتې پورې کړې، د طمانچې په ځائے تسبې په لاسو کړې او د حجرې په ځائے یې جومات خوښ کړو، لوئے لوئې جامې به یې اغوستې وې او د دې دنیا د ارمانونو په ځائے یې د هاغه جهان د ارمانونو رڅولو دپاره په مونځونو او اودسونو ځان بوخت کړے وو، په چا به یې نسوار بندول او چا ته به یې د چیلم نۀ څښلو تبلیغ کولو، نۀ به یې ډېرې خبرې کولې او نۀ چا په خندا لیدلے ؤ، تریو تندے او لویه لویه ږیره، لنډه دا چې ټوله سودا یې د هاغه جهان او پور وه، په دې کښې د دۀ زوے شېر خان زلمے شو چې د ځوانۍ، ځوانو ولولو، خوبونو او ارمانونو نه ډک وو، دا ښکلے نولس کلن ځوان د بې کچه زور او غرور خاوند وو. شېر خان چې لا ډېر وړوکے ؤ نو هم پلار به یې څۀ خیال نۀ ساتلو، دۀ هغه نه دا خپل کمزورے، مونځګزاره پلار خوښ ؤ او نۀ یې د مور خبرې ته غوږ کېښودو، ورو ورو یې دواړه شاته کړل، مخه یې واخسته او خبره تر دې راورسېده چې اوس دواړو به د هغه خبره ډېره په غور اورېده.

د هغۀ پلار هاغه هر څۀ په هغۀ کښې ولیدل کوم چې خپله په هغه کښې نۀ ؤ لکه د هغۀ د خبرو کولو غوڅ او پرېکړې، ونګ او ترنګ، د غرور نه ډکه ځواني، ښائسته مخ او ګډېدونکې پړکېدونکې سترګې، مور به ترېنه هم سترګې نۀ ایستلې او د دۀ خبرې به پرې ډېرې خوږې لګېدې، ځکه چې دا د هغۀ د پلار د مړو مړو بې نمکه خبرو نه ډېرې بدلې، خوږې او اغېزمنه وې، مور پلار دواړه یې ځان ته کښېنول او د واک اختیار واګې یې ترلاسه کړې، د مور پلار نه زیات به هغه د کلي د ځوانانو ډېر خیال ساتلو، هغوي سره به ناست پاست وو، چائې ډوډۍ، ملاسته او ګرځېدل هر څۀ به یې د هغوي سره وو، هغه په دې پوهېدو چې دې ځوانانو سره تړاؤ او تعلق څۀ معنٰي لري او په دې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېدو چې دوي زما دپاره څهٔ کولے شي او یا زهٔ د دوي نه څهٔ کار اخستے شم.

د شېر خان ترهٔ ډېر زر د خپل ورارهٔ په دې ټولو خوبو پوهه شو، دلبر خان د کلي ډېر دبدبې واله، زورور او ناتاري خان وو، هغه په رنګ جوسه ښکلے غټ پټ سړے ؤ خو سترګې يې لکه د هاتي نرۍ نرې وې، ډېر مېلمه دوسته وو او دېرې ته يې د خلقو تګ راتګ ډېر زيات وو، په راشه درشه کښې ډېر خنده رويه وو او چې وه به يې ليدې نو داسې په برق برق به يې وخندل چې هر څهٔ به يې درنه هېر کړل، د دې مينه ناک سړي خپل ملاګرے ورور ډېر بدي شو ځکه چې هر وخت به يې دهٔ ته د مرګ او هاغه جهان خبرې کولې، هيڅ يو ښهٔ سړي باندې دا خبرې هر وخت ښې نهٔ لګي او بيا نو په دلبر خان غوندې سړي باندې خو ډېرې بدې لګي. هغه به دا ګڼل چې دا زما ورور خبرې د کينې، بدنيتۍ او تنګ نظرۍ نه ډکې دي او دا ماته ځکه کوي چې غل مې کړي او د ژوند د کاره کسبه مې وباسي، يو ورور د کلي منلے شوے خان او بل ورور منلے شوے مُلا وو. دلبر خان به خپل وخت په ښکارونو، ټنګ ټکور او مستو خوشحالو کښې تېرولو او ورور به يې په مونځونو او دسونو کښې بوخت وو، د نېکۍ او بزرګۍ خبرې به يې کولې خو عمل کم، دا د دواړو د ژوند د خپل خپل ډګر يو مناسبت جوړښت وو او ژوند تر هاغه وخته پورې په قرار سره تېرېدو ر خو چې د دوي تربور او د نزدې کلي خان قربان د عمر قېد سزا تېرولو نه پس خپل کلي ته نهٔ ؤ راغلے. قربان خان ډېر بدنام او تورزن جګړه مار سړے وو او د خپلې سرزورۍ او زړورتيا له کبله په ټول کلي کښې مشهور ؤ، د دې سره سره په ورکړه راکړه او تړاو تعلق کښې ډېر ابغ نبغ، ايمان دار او سپين نيته سړے ؤ. قربان خان خپل ترهٔ د دلبر خان پلار په يو جګړه کښې په ښه ويشتے ؤ، ترهٔ هغه وبخښلو خو پښتو وه، د هغه د پلار د وينې بهېدو بدل په وينه بهولو پاتې وو.

قربان خان چې د شلو کالو جېل تېرولو نه پس کلي ته راغے نو دا خبره يې په ککرۍ کښې وه چې ما خو شل کاله جېل کټ کړو او اوس زهٔ بې ګناه يم، ټوپک طمانچه يې اېښودې وو او لکه د کلي د نورو روغو او بې دښمنه خلقو په شانې به ډاډه او لا پروا په پولو پټو ګرځېدو. خلقو سره به ناست پاست وو او خلقو به هم ورسره ډېر د زړهٔ له کومې راشه درشه کول، اوږد جېل پکښې ډېر بدلونونه راوستي وو، هاغه پخوانۍ سرزورۍ او ناتاره خويونه يې بدل شوي وو او خلقو سره يې مينه او وروروليِ سېوا شوې وه، خلقو به دهٔ ته د مېړنيِ او اتل په سترګه کتل.

د قربان خان د جېل نه د راتګ سره د دلبر خان په دېره باندې ډېره بده اغېزه وشوه، دلته د خلقو تګ راتګ په کمېدو شو او هلته ګڼه ګوڼه په زياتېدو شوه، دلته غوړ زيړ تالي، ګډان او چرګان او هلته ساده سوده يوستوې ډوډۍ، دلته د خرڅونو، ښکارونو او نوکرانو دبدبه او هلته سادګي، خلوص او برکت. دا هر څهٔ په دلبر خان نهٔ ځائېدو چې خرڅې دې زهٔ کوم او بر برکت دې د قربان خان وي، دې وختونو او حالاتو د دلبر خان بدنيتي او کينه د دښمنۍ تر ځايه ورسوله.

اوس شېر خان رارسېدلے ځوان ؤ چې ځوان يې د بې کچه ولولو، مستۍ او غرور نه ډکه وه، دلبر خان چې به د هغهٔ ايره جنو اسماني رنګه سترګو ته وکتل نو وبه بوړنېدو، د شپې چې به څملاستو نو د شېر خان د حجرې له لورې به يې د خندا، مستۍ او ډول سُرنا اوازونه تر غوږو کېدل او دغسې خپل عمر خوړلے او رنځ زپلے ټوخے هم چې د خپلې کمزورۍ او ځوانۍ دواړو انګېرنه به يې ورته کوله، هغه به په خپله طمانچه لاس کېښودو او خپل کشر زوے چې د پنځو زامنو پلار وو، راپه ياد کړو او وه به يې وئيل دلاوره بچيه! زما نه پس به تهٔ د دې کلي خان يې او د داسې کولو دپاره دې زهٔ خپل سر ولې ور نهٔ کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سهار شو نو دلبر خان خپل وراره راوغوښتو چې ورسره غرمنۍ وکړي او د ډالۍ په توګه ورله طمانچه ورکړي، د يو پښتون سړي دپاره د دې نه بل څه لوئے نۀ شي کېدے، دې سره شېر خان ډېر خوشحاله شو، تره هغه سره ټوقې ټقالې وکړې او ځان سره برابره رتبه يې ورکړه، دې سره د شېر خان په زړه کښې د تره دپاره ډېره مينه او درناوې وځائېدو ځکه چې داسې مينه هغه سره چرې خپل مونځ ګزاره پلار هم نۀ وه کړې. تره په شېر خان او د هغۀ په ملګرو باندې بې دريغه خرڅونه کول شروع کړل، سهار ماښام غوړې شکرې، چرګان ګډان او ورسره خپلو دښمنانو ته کنځلې او سپکې سپورې، شېر خان يې د کلو په ټولو غټو غټو خانانو وپېژندو، ځان سره به يې تر لرې لرې ښکارونو له بوتلو، د هغۀ په تېروتنو به يې مُسکے کېدو او د هغۀ په ټوقو به يې خندل، د زوے شانې سلوک به يې ورسره کولو او خبرې ته به يې لکه د دوست غوندې غوږ کېښودو. د هغۀ د ډوډۍ او ارام خيال به يې ساتلو، هاغه هر څۀ دۀ د هغه دپاره کول چې په څۀ دے ځان ته رانزدې کړي، دلبر خان په دې کښې بريالے شو او شېر خان ورو ورو خپل عمر هېر کړو او تره سره يې د دوستانو هسې خبرې شروع کړې.

کله چې دلبر خان په دې خبره باندې ډاډه شو چې دا زما وراره اوس په ما باندې باورې دے نو د خپل نيکۀ قيصه يې ورته تېره کړه، د هغۀ د خانۍ، ښۀ سړيتوب، ښو او نېکو خويونو بېلګې يې ورکړې، په خبرو خبرو کښې يې شېر خان د خپل نيکۀ په رنګ ورنګولو. دلبر خان پوهه شو چې خبره د شېر خان مغزو ته برابر پربوته نو ورو غوندې يې ورته ووې چې قربان خان ولې په هغه ډز کړے ؤ، دې خبرې کار وکړو او شېر خان ډېر سوخت شو.

دلبر خان په جامو کښې نۀ ځائېدو، شېر خان سترګې برندې کړې او وې وئيل، زما خو دا خيال ؤ چې دا ګنې يو تېروتنه وه چې د قربان خان نه شوې وه او نو مونږ به دې ته نور څۀ وئيل، خپلې پښې اوبو کښې کولو دپاره دا ښه بهانه وه، هاغه وخت دا زمونږ دپاره ډېره مناسب وه، ځکه چې پلار دې بې ځواکه ؤ او زۀ لا وړوکے وم، شېر خان له ملامتې شونډې چينګې کړې او تره ته يې مخ راوګرځولو او په تاؤ سره يې ووې: دومره يرندوکے يې چې د خپل بدل واخلې، دلبر خان په خندا شو، د هغۀ نه يې لاس راتاؤ کړل او ګويانه شو: زۀ به درسره يم زويه! او د کېزاز کلے به درله په ډالۍ کښې درکوم. زۀ (شېر خان) به درته وښايم چې زۀ وېرېدو والا نۀ يم او په تونديۍ سره بهر ته ووتو.

شېر خان ټوله شپه ويښ ؤ او د خپل هلک ملګري، د کېزاز د کلي د امدن او خپل نيکۀ په حقله يې سوچونه او اندونه کول او په خوا کښې يې پرته خپله ځوانه ناوې ښځه هېره وه. دا د ژمي يوه درنه، يخه او ورنده شپه وه او قربان خان په خپله حجره کښې د اور په غاړه ناست ؤ، په ايرو کښې يې چخچے وهلو او خپلو باغوانانو ته يې قيصې کولې، ځواني څۀ زبردست شے دے، زۀ چې ځوان وم نو ما به دا ګڼل چې دا ټوله دنيا زما د پښو د لاندې ده، د چا دپاره زما خبره نۀ منل د ژوند نه لاس وينځل وو، يو ماښام زنګي زما سره خبرې واړولې او ما د هغۀ د وژلو کلکه اراده وکړه، زۀ د هغۀ وژلو پسې لاړم خو وروستو معلومه شوه چې د زنګي په ځائے مې خپل خوږ تره ويشتے دے، دا چې مې واورېدل نو دم مې وختو ځکه چې دا خو خپل ځان ويشتل ؤ، خو تره مې زۀ وبخښلم، څۀ وخت پس زنګي چا مړ کړو او تور په ما ولګېدو او د هغۀ ورور په ما د هغۀ د وژلو تور پورې کړو، جج ما ته شل کاله سزا واوروله ځکه چې ما زنګي ته په ډک بازار کښې د مرګ ګواښ کړے ؤ او خلقو ته معلومه وه چې زۀ د يوې ژبې سړے يم نو ځکه زۀ جج تورن کړم او د شلو کالو دپاره يې زندان ته ولېږلم، خو زۀ ببخي ستومانه نۀ يم ځکه چې ما څۀ ورانې ورکې کړې وې د هغې سزا ما د زنګي د وژلو د ګناه په نوم پوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

"خان!" ګلاب ووې "ښه شوه ته خو بچ شوې کنه"، قربان خان مُسکی شو او وې وئیل "نه، د دې هر څه ارزښت بس یو مرګ ادا کولی شي او دا به زه په زړه وانه خلم که چرې داسې وشي..." او په دې کښې دوه مېلمانه رادننه شول، هغوې سره ټوپکي وې، قربان خان ورته وکتل او مُسکی شو، "دوستانو تاسو د کوم ځایه راغلئ"، "د پټیا کلي نه خان". ملېمنو ځواب ورکړو، یو ګرندے نظر یې واچولو او یو خواته په ګوټ کښې غلي کښېناستل.

ټول باغوانان وار په وار د حجرې نه لاړل، په اخر کښې قربان خان پاڅېدو، وې خندل او مسافرو ته یې ووې چې "زهٔ ستاسو دپاره ډوډۍ راوړم".

څهٔ ښه شېبه پسته قربان خان ډوډۍ په لاس بې وېرې د ډېر سپین نیت سره حجرې ته راغے، وې خندل او مسافرو ته یې ووې "د هر چا خپله خپله برخه ده" او په دې کښې یو مسافر ټوپک راپورته کړو او قربان خان یې وویشتو او بیا ورپسې بل مسافر ډز وکړو، لوښي او ډوډۍ تس نس او قربان خان په وینو کښې لت پت یخ پربوت.

مېلمانهٔ په تېښته بهر ته ووتل او په یوه منډه یې ځانونه په کښتو او پولو پټو هاغه ځائے ته ورسول چرته چې شېر خان پټ ناست ؤ، دلته نه په اسونو سوارهٔ شول او د پښتو، بدل او غرور د انګېرنې او اندونو سره لاړل.

په بل سبا شېر خان کلي ته راغے چې د ترهٔ په جنازه کښې شرکت وکړي، هم په دې دوران کښې دلبر خان نېغ د مړي ورور له لاړو او په سوګند یې ورته ووې چې دا مړے شېر خان کړے دے، دغسې هغه خپل پلان پلې کړو چې یو مړ شو، بل به په سولۍ شي او دغسې زما زوے دلاور ته به د سبا دپاره لار هواره شي.

شېر خان څوارلس کاله بندي شو، چې کلي ته راغے نو اوس د هغهٔ غرور، زړورتیا او زور لا زیات شوي وو.

دلبر خان د هغهٔ دروند هرکلے وکړو او شېر خان هم ډېر په روڼ تندي واخستو ځکه چې هغه خپله غصه او کرکه د ترهٔ نه پټ ساتل غوښتل. شېر خان په دې ټول پلان پوره پوره رسېدلے ؤ چې دا هر څهٔ زما ترهٔ ماسره ولې وکړه او د دې شاته نور څهٔ پلانونه پراتهٔ دي، څو ورځې وروستو شېر خان ترهٔ له ورغے او د هغهٔ نه یې د کېزاز د اخستو غوښتنه وکړه ځکه چې هغه قربان ووژلو او د خپلي کورنۍ عزت یې وګټلو. دلبر خان چې دا خبره واورېده نو د غصې نه تک شین شو او غاښونه یې وچیچل، "د څهٔ کلے دا خو تا خپل بدل اخستے دے او خپله پښتو دې ګټلې ده، زهٔ ولې وچ په وچه جائېداد درکړم او ځان تربورانو ته رااوپرځووم" هغه چورلټ انکار وکړو، شېر خان هغه ته ډېر په بد غزبه سترګو وکتل او وې وئیل "تا خو په ما باندې خپل ترهٔ وژلے دے او اوس ته ماته دا زمکه نهٔ راکوې" دلبر خان په طمانچه لاس کېښودو او وې وئیل چې "تا خو زما ورور وژلے دے او د دې په بدل کښې زهٔ تاته کلے درکړم، شېره! ته خو اوس ډېر هوښیار شوے یې خو زما هم عقل سر ته راغلے دے، زهٔ اوس هاغه د ځوانۍ د وخت تېروتنې په دې زوړ عمر نهٔ شم کولے، ورارهٔ تاته نهٔ ده معلومه چې پښتون خپل سر ورکولو ته غاړه ږدي خو خپله ښځه او جائېداد چاته نهٔ ورکوي".

شېر خان چې په دې پوهه شو چې ترهٔ اوس ماته د کېزاز کلے نهٔ راکوي نو د هغهٔ د وژلو بنا یې وکړه، د دلبر خان لاس په طمانچه پاتې شو او وویشتلے شو. شېر خان د مخکښې په شان بیا یاغي شو، په غېره کښې چرته په یو ورکوټي کلي کښې اوسېدو چې د ژوند وختونه یې ډېر خراب او کړاک وو، وخت تېرېدو سره یې زړهٔ مات شو، مستي او غرور یې په ختمېدو شو او لکه د قربان خان غونډې عاجزي او ټیکاو پکښې راغلو. اوس د قربان خان زوے رارسېدلے ؤ چې لکه د شېر خان د غرور او مستۍ نه ډک ؤ، کېدے شي چې یو ورځ دواړه د یو بل سره مخامخ شي یا یو بل او یا دواړه سره مړهٔ شي.

نور بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې — اوومه برخه

سیاست

د پښتنو سیاست ستاسو (پېرنګي) غونډې د واک، دولت، لالچ او حرص نه چاپېره ګرځي، د دۀ په رګونو او کېږي، کښې ستاسو د هغې نه زیاتې تېزې او تودې وینې او لا د خونکارۍ نه ډکو اندونو د دۀ سیاست ډېر ژوندے او چټک کړے دے. سیاست نن هغه څۀ کوي کوم چې به مذهب پنځۀ سوه کاله مخکښې کول. دا دواړه ټولوالي یا اداري دۀ په خپله جوړې کړې دي او په خپلو لاسو یې خپل ځان ښکېل کړے دے، هر سړے به یا واکمن وي او یا د واک لاندې، دربمه څۀ لاره نشته د دې نه سر بېره چې شاعر وي او یا لېونے.

دا خبره د نمر غوندې روښانه ده چې هر یو پښتون په ځان ستر سکندر دے او غواړي چې دنیا یې ومني، بله دا چې تربور د تربور سره، ورور د ورور سره تر دې پورې چې زوے د پلار سره په دوامداره توګه لاس او ګرېوان دي، د پښتنو ټول یاد او تاریخ د دې پېښو نه ډک پروت دے او هم دا سبب دے چې دے یو بریالے ملت یاد نۀ شو ځکه چې په هر یو کور کښې سکندر دے، خپل کور سوزولو ته تیار دے خو دې ته غاړه نۀ ږدي چې خپل ورور بریالے او واکمن ووینې.

د دۀ غال پروره خوي، کړاک او ناتاره پنځ او ژوره ناپوهي د دۀ د ژوند او خوځښت سامان دے، کۀ دے د دهلي واکمن نۀ شي جوړېدے نو بیا د دهلي نه کرکه کوي او خپلې دوه قلبي زمکې سره مینه کوي، ځکه چې دے په دې کښې خپلواکه او پرانستے وي او ددې نه کرکه کوي چې خپله خپلواکي او ازادي دلاسه ورکړي. دے رښتینے اولسواکه او جمهوریت پسنده دے، دے دا ګڼي چې زۀ د چا نه کم نۀ یم تر دې پورې چې خپل ځان د خپل پلار برابر بولي او دومره بې سوله دے چې دا سیالي خپلې ښځې سره هم کوي، د دې دپاره دا په خپل پېغلتوب کښې او دے په زوړ عمر د دې ارزښت ادا کوي.

دے په دې رنځ اخته دے چې په څۀ چل ول او چالاکي یې نۀ ده زده او نۀ ځان او نۀ خپل اندونه په بشپړه توګه کوي او یا کوتک راواخلي، اغونځې او ارمانونه غټ غټ لري خو زغم نۀ لري نو لا ځوان وي چې سر یې خوړلے وي، د لوئې زړۀ خاوند دے خو کېږي، یې ورکوټې ده نو ځکه ښۀ کوربه او زړۀ پورې دوست دے، ډاکمار دے ځکه چې په خپته اوړے دے خو غرور یې به کچه دے.

خبرات خوښوي او سر تاوان اخلي، ځکه چې انسان دے څۀ چینجے نۀ دے، د دۀ نه د خپلې ملالې ښځې شلېدلې جامې او د خپلو بچو اوړې سترګې نۀ هېرېږي، ټوپک راواخلي، بربت تاو کړي او د دوه ګزه جامو او چک ډوډۍ دپاره د مرګ کومې ته ورننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې چم ګاونډ او ټولنه د هغهٔ او د هغهٔ د بچو بې وزلي ته پام نهٔ کوي نو بیا دے هر څهٔ د پښو لاندې کوي او چې سیاسي اډانه د کریاب او دریاب په تاد ولاړه وي نو بیا دے د دې نه سرغړونه کوي.

زما د دهٔ دا خوبي ډېره خوښه ده چې غلا کوي خو خبر ته لاس نهٔ نیسي، دے د خدائے او بنده قهر ته به مخ ونیسي خو د بې وزلۍ او غریبۍ شرم زغملو ته تیار نهٔ دے، دے به د برمته شوي بیوپاري وېرېدونکو سترګو ته وکتے شي خو د خپلې اوږې ښځې او لوڅ لغړ بچو او د هغوي نیمګړو ارمانونو ته نهٔ شي کتلے. دا به مې بدې نهٔ شي کهٔ یو سړے د ډاکې په تور په سولۍ کړے شي خو دا مې ډېر د زړهٔ نه بدې شي چې یو سړے کنډول په لاس په لارو کوڅو کښې خبر غواړي. د پښتون غلا خوښه وي خو د ګداګرۍ نه کرکه کوي، دا نو ولې زهٔ د پښتون سره مینه کوم ګو چې کپرۍ یې وره او زړهٔ یې غټ دے، دهٔ ته خپل سر ماتول اسان دي خو ټیټول یې ډېر ګران دي، اګر چې په ننني پرمختللي دور کښې دې کار ډېر رواج موندلے دے.

د سلو کالو په دوره کښې پېرنګیانو دا پښتون په ډېرو بدو بدو او ورانو اخته کړو، د دهٔ پیر، فقیر، مُلا او خان یې خپل ملګري کړل، تش په نوم دیني بزرګان او پوهان څوک چې د دې پښتون لارښود او مذهبي مشران وو، په خرڅون واخستل او دوي ته یې د اولس او ملت د بېلارې توب دنده ورپه غاړه کړه، د څهٔ وخت د پاره د پېرنګي دې چل هنر کار وکړو.

چې تاسو ته د پېرنګي سوچه خبره دروښایم د دې د پاره زهٔ تاسو ته د تیراه د سیمې یو قیصه کوم، تیراه د اپریدو ټاټوبے دے چې ډول ډول قیصې یې مشهورې دي.

د قبائلو خلق یو ژوندی، خوندوره، رنګینه او ګرځنده ننداره ده، یو داسې ننداره چې خیالي رنګ نهٔ اخلي او نهٔ یې مصنوعي رڼاګانې روښانه کولے شي، زهٔ تاسو ته د دې خلقو یو رښتینې قیصه تېرول غواړم.

تیراه د سني مسلمانانو یوه خوره وره، ښېداره سیمه ده چې شیعه مسلمان پکښې هم ژوند کوي، د مسلمانانو دا ټولګے هم ډېر ښېداره او سوچ لرونکي خلق دي، دا دواړه ډلې خلق په وینه او ښېت نړه اپریدي دي، دوي د هند او افغانستان ترمنځه اوسي او هم له دې کبله مدام د ځوړ او کړاونو سره مخامخ وي، کله چې امان الله خان خپله د پښتو شمله نېغه کړه او د پښتون هسې لاره یې خپله کړه نو دا په پېرنګي ښه ونهٔ لګېده او امان الله خان له د انګلستان په سفر ؤ چې پېرنګیانو ورته د سرو او سپینو زرو په زور افغانستان کښې اور ولګولو.

د سنیانو نه شیعه ګان زیات ښېداره وو او ملا یې وترله چې د امان الله خان مرسته وکړي او مېدان ته راووځي او هم دغسې سني مُلایانو خپلې سینې وډبولې چې دا سړے به راته نور واک نهٔ کوي، دلته دا خبره د یادولو وړ ده چې خان د لوئے زړهٔ او پراخه سینې خاوند ؤ او د چا په مذهبي چارو کښې یې ګوتې نهٔ وهلې.

ډېرور او د پټکو خاوندان راپاڅېدل چې د ځوان باچا د غېر اسلامي او بې پښتو کړنو مخنیوے وکړي، په درنګ کښې اړے ګړے جوړ شو او د باچا سره سره د شیعه ګانو خړونج ته هم ښه زور ورکړے شو چې دا خلق د حضرت عثمان او د پېغمبر زړهٔ پورې زوم وژونکي دي، تیراه سره خوا کښې په سمه سیمه کښې د حضرت عثمان ملاتړي اوسېدل او دا د شیعه ګانو دلاسه د حضرت عثمان د شهادت خبره تر هغوي هم ورسولے شوه. مُلایانو دا فتوې ورکړه چې د شیعه ګانو وژنه کار خېر دے او چا چې شیعه مړ کړو نو هغه به نېغ جنت ته ځي، هر چا ټوپک راپه غاړه کړو او د شیعه ګانو په ښکار پسې پره شول.

د شیعه ګانو د وژلو نه سربېره د هغوي مالونه، کښتونه او باغونه هم چور تالان کړے شول او دا چې د سوونو کالو د چنار زړې ونې هم ووهلے شوې، ټوله دره یې په ډانډار واړوله، دا خلق دومره وزپلے شول چې د باچا څهٔ ملاتړ وکړے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیعه ګان د خپلې پوهې او سول په بدل کښې د خپلو وینو او اوښکو سره تر غاړه وتل او باچا خپل واک او تخت دلاسه ورکړل، د خپلې خپلواکۍ د ساتلو په لار کښې امان الله خان باچاهي دلاسه ورکړه او شیعه ګانو خپل مالونه، کښتونه، باغونه، سرونه او بچې د لاسه ورکړل ځکه چې د باچا مرستیال او ملګري وو.

دا زهٔ په تاسو پرېږدم چې د دې چړاو، لوټمار او الغاؤ تلغاؤ ګټې چاته ورسېدې؟.

د قبائلو په زړهاؤ قیصو کښې دا یوه قیصه ده چې ټکي په ټکي رښتیا ده، کېدے شي چې ځنې سنیانو ته دا نهٔ وي معلومه چې دوي چا راپارولي وو خو هر شیعه ته دا جوته ده چې په مونږ ګزار چا کړے دے. ځنې پښتانهٔ د دې جوګه نهٔ کړے شول چې امان الله خان بچ کړي خو په دې پوهېدل چې دوي هغه ولې بچ نهٔ کړے شو.

د برټش انډیا د سیاسي چارو د اداري ټول زور په دې باندې ؤ چې د خېبر باتورانو ته د ټپوس او کارغهٔ خویونه ورکړي، واړهٔ او نامعلومه خلق یې په چل هنر او لالچ راپورته کړل او مهم خلق یې ترېنه جوړ کړل، داسې ډوډیمار او چاپلوس چې مهم هم وي او اغېزمن هم، د قبائلو اغېزمنه خلق یا خانان دي او یا مُلایان، یو د دې جهان ډنډه مار او بل د هغه جهان.

د هند د سیاسي چارو چلونکو د دغو مُلایانو روزنه څهٔ په داسې ډول وکړه او داسې پاکې ارتې برتې خلقې یې ورته په غاړه کړې چې پکښې سوچه د خدائے خلیفه برېښېدو خو په رښتیا معنو کښې یې هغه دا وه چې دا نور خلق هم د ځان غوندې د پېرنګي غلامان کړي او د خپلواکۍ او غرور ولوله پکښې وچکوي. د دې ساده ساده خلقو د خدائے سره بې ساري مینه، د ورور نه د ورور په کرکه او خړونج واړولے شوه. دا د خدائے نه وېرېدونکي خلق او د دوي سپېڅلې ګروهه یې داسې وکاروله چې دوي یې په بډو رشوتونو او دروغو راواړول.

پېرنګے بریالے شو، پښتون په خپلو کښې د یو بل په وینو بهېولو کښې داسې بوخت شو چې بل هر کار کول ترېنه هېر شو، د پېرنګي تخت خوندي شو او د پښتنو د ژوند رڼا په تتېدو شوه.

په دې وختونو کښې ناڅاپه یو اوښتون راغے، په دغې بدلون باندې د ځان پوهولو دپاره دا ارزښتمنه ده چې مونږه د قبائلي سیمې نه بهر ته په سمه کښې چې د این ډبلیو ایف پي په نوم سره یادېږي، لاړ شو، دلته د پېښور درې شتمنې سیمې په یو وړوکي کلي کښې یو خدائي خدمتګار وزېږېدو.

هغه د دنګې لوړې، ښکلې او شین سترګې مور او د غټ پټ زوړ خان پنځم اولاد ؤ، د هغه د پلار چاسره هیڅ دښمني تربګني نهٔ وه او دا د یو پښتون سړي دپاره ډېره هېښنده خبره ده ځکه چې هغه خپل ټول دښمنان بخښلي وو. بهرام خان رښتینے سړے ؤ او په دروغو وئیلو نهٔ پوهېدو، د هغهٔ پېرنګیان خوښ ؤ خو د یو پېرنګي نوم ورته هم یاد نهٔ وو، د سورلۍ مړنے نهٔ ؤ خو اسونه یې خوښ وو، هغه د خپلې تېروتنې منونکے هم ؤ او ملامته هم، هغه بې کچه رښتونے ؤ نو ځکه خلقو ورسره مینه کوله.

بهرام خان خوشحاله ژوند تېرولو او د ژوند د وروستیو وختونو پورې د کرکیلې کسب کښې بوخت ؤ، دوه لونړه یې وادهٔ کړې وې او مشر زوے یې پوځ کښې د لندن کالج نه کپټن برتي شوے ؤ، دوېم زوے یې په پوځ کښې د کمېسون اختو نه منکر شو او د زمیدارۍ او دین په کارونو کښې بوخت شو. بهرام خان د زوے په دې کړنو او خویونو نهٔ پوهېدو نو لاس یې ترېنه واخستو، په مور ډېر ګران ؤ ځکه چې د مور پلار کشر اولاد ؤ، د خوي بوي نه قرار او ساهو ؤ او په ناسته پاسته او اغوستنه کښې پاک سپېڅلے ؤ، په ونه دنګ لوړ ؤ، په پلار ډېر مئین ؤ او د څهٔ کار کولو دپاره به ورسره تللے دلیل ؤ. پلار به د هغهٔ هر څهٔ بخښل تر دې پورې چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوځ کښې د کمپسون نۀ اخستو خبره يې هم په زړۀ وانۀ خسته، په هره خبره کښې به مور د هغۀ په شا ولاړه وه او دا چې مور او زوے دواړه د پلار نه زيات د يو بل په خبره باندې پوهېدل او چې څۀ به هغې وئيل نو هغه به کېدل، پلار هغه ته د اوسېدو دپاره کلے ورکړو او دا اختيار يې ورکړو چې د خپلې خوښې وادۀ وکړي، د هغه دا خيال ؤ چې داسې کولو سره به هغه دا خپل هېښنده خويونه او اندونه پرېږدي.

هغه د يو خانداني پېغلې سره وادۀ وکړو چې په رنګ جوسه ښکلې او په خوي خصلت بې سارې وه، د خپلې خوښې د وادۀ کولو سره هم د هغه په اندونو، خيالونو او سرګردانه ګرځېدو کښې څۀ بدلون رانۀ غلو، په خپلو دواړو زامنو ډېر مئين وو او د انغري په غاړه چې به کښېناستو نو په لوبو لوبو کښې به په سوچونو او اندونو کښې ورک شو. د هغه ښځه د دې اندونو نه خبره وه او کرکه به يې ترېنه کوله، د هرې مېرمن غوندې هغې هم غوښتل چې د خاوند هر څۀ د خپلې ولقې لاندې راولي، دا ښځه د خپل سړي د دې پلانونو نه اګاه وه او په دې پوهېده چې د دې په سبب به زۀ د خپل سړي نه هېره شم او هغه د ماشومانو سره د انغري په غاړه لوبې به هم پاتې نۀ شي.

خو هغه ډېره زر مړه شوه او هغه د ډېرې اوږدې چوپتيا او وېرې ترخې ماتېدل يې ونۀ ليدل چې د څۀ انګېره به هغې ته کېده، د مرګ په وخت د هغې عمر له پنځۀ ويشت کاله نۀ ؤ او د وادۀ په سور شال کښې خاورو ته وسپارلے شوه، هغې دوه ماشومان هلکان شاته پرېښودل چې د بې اثره کېدو وېره يې په سترګو کښې غړېده، دوي خو مرګ وليدو خو په دې پوهه نۀ شول چې مرګ څۀ ته وايي.

د لام په وړومبو ورځو کښې برتانوي حکومت د پرمختګ تش په نوم ژمنې کړې وې خو په اخر کښې يې د ولګې وبا راوړه، په دې وختونو کښې د عبدالغفار خان بې ارامي لا نوره زياته شوه، هغه خپل بچي خپلې بوډۍ مور ته ورپه غاړه کړل او د خپلو غمونو ډېولو دپاره يې د خلقو په کار خدمت کښې ځان بوخت کړو.

هغه د خپل ژوند دپاره کسب وموندو، د خلقو سره د مينې کولو کسب، هغه په دې خبره ورسېدو چې د پښتنو يوون، زده کړه، ښه پورنه او تنظيم ډېر ارزښتمن دے، د دې دپاره يې پښتنو سره خبرې اترې شروع کړې چې دغسې د دوي پام د دوي د کړاونو، بدو ورځو، وروستو پاتې کېدو او جهالت پلو ته راواوړي. هغه دا هڅه وکړه چې پښتانۀ سوچ کولو ته ښکېل کړي او په دې کښې بريالے شو، په اوله کښې هغه د هشنغر خانان په يو جمات کښې راغونډ کړل او ځان يې د هغوي باچا کړو، د دې غونډې خبر چې حکومت ته ورسېدو نو د پېرنګي واک ځائے استازو خپل خود د لاسه ورکړو. اسسټنټ کمشنر د پوځ او توپو سره راغے او د کلي نه يې ګېره تاو کړه، ټول کلے يې بې وسلې کړو او په کلي باندې پنځۀ شپېتۀ زره روپۍ جرمانه ولګوله، کمشنر صېب خلقو ته په ماته ګوډه پښتو کښې وينا وکړه او هغوي يې د پېرنګي د زور او دبدبې نه خبر کړل، د پنځۀ شپېتو زرو روپو په بدل کښې يې د کلي شپېتۀ مشران د ځان سره بوتلل او ګرګندونه يې وکړه چې دا مشران به تر هاغه وخت پورې بندي وي چې تر څو پورې تاسو دا تاوان او جرمانه نۀ وي ادا کړي. په دې مشرانو کښې يو بهرام خان هم ؤ چې دغه وخت د هغه عمر پنځۀ اويا کاله او د پېرنګيانو وتلې مرستيال ؤ. دا نور کسان هم ډېر قرار او هوسا خلق وو، په وړومبي ځل دوي ته د خپلې غلامۍ انګېرنه وشوه، پښتانۀ وو نو د خبرې څۀ سپيناوے يې ونۀ کړو خو دومره سوخت اخستې وو چې څۀ کولو ته يې هم چمتو وو، په چيچلو غاښو يې پېرنګي ته ووې چې تۀ مونږ ياغي بولې نو ياغي صحيح او نو اوس به مونږه او تاسو د يو بل سره جوړ شو، تۀ هم د بدو نه بد کوه او مونږ به هم ووينې چې څۀ کوو.

نور بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې — اخري برخه

عبدالغفار خان په لږ څه کښې بچ شو، دې پېښې هغه ته د باچا خان خطاب ورکړو چې پښتانۀ يې هم په دې نوم سره پېژني، وېرندويه خو کېدے نۀ شو بلکې دې نوم سره هغه نور زړور شو، دې هغه له بې ساري ملګري او نۀ ماتېدونکې ولوله ورکړه، تر دې پورې چې زوړ بهرام خان هم پېرنګيانو ته بد رد وئيل شروع کړل او خپل زوي سره يې مينه پېدا شوه چې دے څنګه د پېرنګيانو په سر سور دے. باچا خان يو مدرسه پرانسته او د پښتنو د خوروني دپاره د اصلاح الافاغنه په نوم سازمان جوړ کړو. د دې سازمان مقصد بېخي غېر سياسي او خالص ټولنيز اصلاح کونکے وو، بيا هم هغه بندي کړے شو او د درېو کالو سخته سزا ورکړے شوه، کله چې هغۀ واکمنو ته ووې چې زۀ خو خلقو ته درس ورکوم او درس ورکول خو څۀ جرم نۀ دے البته دا خو د سرکار سره مدد کول دي نو سرکار ورته ځواب ورکړو چې هو، دا خبره سمه ده خو دا ژمنه به څوک کوي چې دا سازمان به سبا سرکار ته څۀ ستونزه نۀ پېدا کوي؟ تاسو په ما باندې باور وکړئ چې دا سې به نۀ کېږي. ځواب راغے چې نۀ، تۀ بخښنه وغواړه او دا ژمنه وکړه چې بيا به دا سې نۀ کوم نو دا دے ازاد شوې، دا ژمنه چې زۀ دې د خپلو خلقو سره مينه پرېږدم او د هغوي د خدمت کولو نه لاس واخلم؟ باچا خان په ډېر سوخت سره پوښتنه وکړه، ما خو په مشن سکول کښې زده کړه کړې وه او هلته چې مې څۀ ستاسو خبر ښېګړې په حقله اورېدلي وو هغه خو يو تش خيال ؤ، پېرنګي زياته کړه او باچا خان ته يې په ډانګ پوهنه ژبه ووې چې دا خدمت نۀ دے دا بغاوت دے او دغسې باچا خان ته د درېو کالو د سخت زندان سزا ورکړے شوله. د دې په بدل کښې مخې کال ته هاغه ټولو چارواکو ته څوک چې د دې هر څۀ برخه وال وو، لوړې چوکۍ او اسانتياګانې ورکړے شوې.

> ما د باچا خان لږه اوږده خاکه رانسکله ځکه چې هغه د پښتنو د سياست رښتونې څېره ده ولې چې پښتانۀ هغه پېژني او هغه پښتانۀ پېژني او تۀ په دې دواړو کښې يو هم نۀ شې پېژندے تر څو پورې چې تۀ په خپله پښتون نۀ يې.

په دې وخت کښې چې باچا خان په جېل کښې ؤ سکولونه يو مخې غورېدل، خلق چټک او منظم وو، د درېو کالو جېل هغه ښه زېلے ؤ خو د هغۀ اراده لکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

او سپني هسې کلکه وه. د جبل ځوړ او کړاو د هغهٔ په سترګو کښې غرور، کلک توغل او يخوبې پېدا کړے ؤ. هغهٔ د خپلو بې موره زامنو نه غېږ تاو کړه او د ځان سره يې راجوخت کړل. بهرام خان ډېر ښهٔ چرت کښې ؤ. حجرې ته د راتلونکو مېلمنو دارومدار يې کولو او ورسره به يې پېرنګيانو ته څو سپکې سپورې هم کولې. د باچا خان د ليدو او هرکلي دپاره په زرګونو خلق رامات وو. ځوانانو به هغهٔ ته په ارماني سترګو کتل او ښځو به د هغهٔ د درناوي سندرې وئيلې. پښتنو ته په لاسو يو غټ باغي راغلے ؤ. دې جنګيالي ملت اخر خپل لارښود وموندو او دا مهرباني پېرنګي په خپله د ځان سره وکړه.

پېرنګي ډېر سوخت وو چې ګوره دا خړ پړ پښتانهٔ څومره د دې سړي نه اغېزمن دي. د دې نه مخکښې چې د دې پښتنو خود سر ته راولو. دا غټ پټ بودل سړے له مېنځه لرې کول پکار دي. باچا خان دومره دنګ لوړ او زړور سړے ؤ چې نيولو او سزا ورکولو ته ډېر وېريا وو ځکه چې نهٔ خو هغه پټېدے شو او نهٔ يې داسې کول غوښتل. هغهٔ به هر څهٔ په ډاګه کول او پېرنګي ته به يې وئيل کهٔ تاسو څهٔ کوئ نو وکړئ. هغه يې بيا بندي کړو. په دې اميد سره چې سر په کرښه کېږدي. کوم غال او تشدد وو چې په هغه ونهٔ شو. د خړه توب زندان. لاسو پښو ته درنې ځولنې. لوږه تنده. سپږن او ښېرن قېد او د هر څهٔ نه ورتېر سپکاوے. بد رد. لتې او سوکونه. هغهٔ به هره ورځ شل سېره جوار مېچن کول خو چرې يې کرېان نهٔ ؤ کړے. هغه يو منلے شوے بندي ؤ. چرې يې د خپل ځان سره د ناروا سلوک شکايت نهٔ دے کړے کهٔ د هغهٔ سابه او خورا د خوراک قابل هم نهٔ وو. هغهٔ به جېلرانو ته هم درناوے ورکولو او دغسې به په دښمنانو باندې هم مهربانه ؤ. هغهٔ هر څهٔ هر چاته وبخښل او د زغم او صبر لمن يې چرې له ګوتو ورنهٔ کړه. خپل غم يې په خندا او درد په ټوقو اړولو. دا وار چې له جېله راغلو نو سياسي مبارزه يې پېل کړه او د سرحد دپاره يې د بشپړه اصلاحاتو غوښتنه وکړه.

په سلو کښې نوي پښتانهٔ ناخوانده وو. هغوي ته ليکلې پاڼه داسې برېښې لکه سپينه بې ټکو پاڼه نو باچا خان به کلي په کلي ګرځېدو او خلقو سره به يې جرګې مرکې کولې. د ملګرو ډله به ورسره هم کلي په کلي ګرځېده. د هغهٔ ملګرو ته دا شکايت وو چې دا سپين رنګه جامې ژر خيرے نيسي او د دې څهٔ هوارے پکار دے. په دوي کښې يو تن خپلې جامې د څرمنې پخولو کډې ته يوړې او هلته يې په رنګ کښې ډوبې کړې. دې سره د جامو رنګ سوربخن شو او دغسې دا د دوي جامه شوه چې دوي به په دغو سرو جامو کښې ګرځېدل نو د خلقو پام به يې ځانته رااړولو. د پټو کسبګرو به يوې ودرولې او د سرو جامو د سړو په تماشه به شول. خوا له به راغلل. ليدل کتل به وشول او رام به شول. باچا خان د خپلو مزدورانو او خواري کښو دپاره دا سور رنګ غوره کړو چې ورته به يې خدائي خدمتګار وئيلو چې موخه او مرام يې خپلواکي او خدمت وو.

ما د باچا خان لړه اوږده خاکه راښکله ځکه چې هغه د پښتنو د سياست رښتونې څېره ده ولې چې پښتانهٔ هغه پېژني او هغه پښتانهٔ پېژني او تهٔ په دې دواړو کښې يو هم نهٔ شې پېژندے تر څو پورې چې تهٔ په خپله پښتون نهٔ يې.

باچا خان اوس زوړ سړے دے چې سپينه ږيره او اوږده اوږده ښکلي لاسونه يې دي. کله چې تهٔ هغه ووينې نو ورپسې د هغه سترګو ته هم وګوره نو تهٔ به د پښتون په سياست پوهه شې او داسې او دومره به پوهه شې چې داسې دې زهٔ په زر پړکونو ليکلو نهٔ شم پوهولے. سپېځلتوب. پاکوالے او سړيتوب لکه د نمر د بخمې او د سپوږمۍ د رڼا ګويانه کېدے نهٔ شي. مينه او لورنه څوک په ليکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې ښکېل کولے نۀ شي او نۀ د پېرنګي په جېل خانه کښې. باچا خان ته د خپل ژوند د پېښو او تجربو نه معلومه شوه چې مينه په يو درنګ کښې څومره ودانئ کولے شي نو دومره بربادئ ابتهم بم په سل کاله کښې نۀ شي کولے، د مينې ځواک ستر ځواک دے، د زړورتيا بنسټ ستا رښتينتوب دے او ستا خوب داسې تابانه او دومره زړۀ پورې پکار دے چې ستا د خپل ژوند او د خپلو بچو د سترګو د رڼا نه زيات خوږ وي، دا هاغه درس دے کوم چې باچا خان پښتنو ته ښودلے دے.

پايله

ما خپله قيصه پائے ته راورسوله او هيله مند يم چې دا به په تاسو خوږه لګېدلي وي څنګه چې ما د دې د وئيلو نه مزه واخسته دغسې به تاسو د دې د اورېدلو نه خوند اخستے وي، لوستل د اورېدلو يو مخکښې تللے ډول دے او دغسې ليکل د وېنا يو پېچلې جوسه ده.

ما دا پوره هڅه وکړه چې تاسو د خپلو خلقو نه خبر کړم خو دا هم نۀ وايم چې په دې کښې به ما څۀ پلوي نۀ وي کړي، ځکه چې زۀ انسان يم او انسانان دغسې کوي، خيال د نيت ښکاندونه ده، هڅونه د نيت نه خپلواکه وي او هم دغسې د سوچ نه هم دپاسه وي، کرکه او کينه د سړي دپاره لکه د مور شودې وي، څومره ژر چې دې دا ومنله دومره ښه ده، زۀ چې کله د کورټ لوئے جج سنجيده مخ او سر پيچک ته وګورم او د هغۀ بې پرې پرېکړو ته نو خندا ورپورې راشي، نا! زۀ به چرې داسې ونۀ کړم، زۀ پښتون يم او ايمانداري زما د پښتو برخه ده، زۀ به په ډاګه دا ووايم چې زۀ د خپلو خلقو پلوي يم او کۀ چرې ما داسې ونۀ کړے شول نو د ځانه به کرکه وکړم.

ما د پښتنو جوړ کړے شوے انځور ستاسو مخې ته کېښودو، بل به مې څۀ درکول، اګر چې پښتانۀ خونکار، ظالمان، جاهلان، لوڅ او نهر دي خو بيا هم زۀ پرې مئين يم، هغه مړے د نورمال او تاد د لاندې کوي او دا پروا نۀ کوي کۀ دې تا څوک مړے وايي، پېدائشي جمهوريت خوښه دي، هغه وايي چې پښتانۀ د باراني غنمو کښت دے چې ټول په يو وخت او يوه ورځ سر وهي او ټول يو شان دي.

زمونږ د سرخپوش په خوځښت کښې چې به د جرنېل ستوري د يو کوتاريا جوله پښتون په اوږه کېښودل شول نو لا به ابغ نبغ شو، ملامته کېدو به نۀ، د پښتون لاس سخا ښيرن، خيچن او کلک وي خو بيا هم باچا له يې ورکوي، پخکړے يې ساګ پېتي وي خو بلنه به باچا له ورکوي، هغه خپل مېلمه ته وايي چې تالي ته مۀ ګوره زما تندي ته وګوره.

خو پښتنو سره زما د مئينتوب د ټولو نه غټه وجه دا ده چې دے کله د جنګ او مرګ دپاره د کوره ووځي نو مخ لاس به ووينځي، ږيره به غوړه کړي، په څڼو به خوشبوي ولګوي او د ټولو نه ښکلې جامې به واغوندي، دا ماشوم غواړي چې د حورو مخې ته سمبال لاړ شي، هغه دا سوچ کوي چې خدائے ناولي مخونه نۀ خوښوي ځکه چې هغه خپله پاک او سپېځلے دے.

هغه وايي اې خدايه!
تۀ مهربانه او لورن يې
د چا دپاره چې زۀ خندا کوم
سندرې وايم او مرم
هغه وايي بې سوله
ژاړي، کارونو کښې بوخت وي
خو جنګ کوونکي جنت ته ځي

په دې کښې هيڅ شک نشته چې زۀ د دۀ پلوي يم او اوس هيله لرم چې تاسو به هم ددۀ ملګرتيا وکړئ.

پائے

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library